

№ 177 (20940)

2015-рэ илъэс

ГЪУБДЖ ІОНЫГЪОМ и 22-рэ

> кыхэтыутыгьэхэр ыкіи нэмыкі къэбархэр тисайт ижъугьотэщтых WWW.ADYGVOICE.RU

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Аужырэ шапхъэхэм адештэ

Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъан иІэнатІэ зыІухьагьэм щегьэжьагьэу социальнэ мэхьанэ зиГэ псэольэ пчъагьэ Адыгеим щашІыгь.

ТиныбжыкІэхэр урамым къытещыгъэнхэм, ахэр аркъым, тутыным, наркотикхэм апышагьэ мыхъунхэм фэшІ спорт псэуа--ее охшеньахем нышк мехеап риІэр республикэм ипащэ мызэу, мытюу къыхигъэщыгъ. АР-м и ЛІышъхьэ унашъоу ышІыгьэхэм, федеральнэ гупчэр ІэпыІэгъу къызэрафэхъугъэм яшІуагъэкІэ, мы аужырэ илъэсхэм Мыекъуапэ имызакъоу, республикэм имуниципальнэ образованиехэм, псэупіэхэм футбол ешіапіэхэр, комплексхэр, нэмык спорт псэуалъэхэр къадэуцуагъэх. Джащ фэдэу ціыфыбэ зэкіоліэрэ республикэ стадионыр зэтырагъэпсыхьагъ. ІофшІэн шъхьаІэхэр мыщ щаухыгъэх, футбол ешІапІэм алырэгъур тырабзагъ, трибунищ ашІыгъ, нэмыкІэу зэшІуахыгьэр макІэп. АР-м и ЛІышъхьэ бэмышіэу ащ щыіагъ, ІофшІэнхэр зэрэлъыкІуатэхэрэм зыщигъэгъозагъ. ПшъэдэкІыжьэу ыхьырэмкІэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зиІэ обществэу «Марк-Сервис» зыфиloy Цуекъо Мурат зипащэм ипшъэрылъхэр зэригъэцакІэхэрэм осэшІу фишІыгъ.

- Стадионыр къызэлъызыубытырэ лъэныкъуипл І хъурэ трибунэхэр ти Іэнхэу сыфэягъ ыкІи ар непэ щыІэныгьэм щыпхырытщын амал тиІэ хъугъэ. ЯплІэнэрэ трибунэм игъэпсын пэ Іухьащт ахъщэм щыщэу сомэ

миллион 53-рэ фэдизыр республикэ бюджетым къытІупщыгъ, псэуалъэм иухыжьын тельытэгьэ сомэ миллиони 100-м ехъур къихьащт илъэсым федеральнэ гупчэм къытІэкІигьэхьанэу тэгьэнафэ. Спортым, физическэ культурэм пыщагъэхэм япсауныгъэ агъэпытэным пай мыщ фэдэ объектхэр зыкІэтшІыхэрэр, зыкІызэ-. тедгъэпсыхьэхэрэр, — къыlуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

Джырэ уахътэм псауныгъэр зыщагъэпытэрэ комплексышхо Мыекъуапэ щагъэпсы. Ащ ишІын 2010-рэ илъэсым рагъэжьэгъагъ, ау ахъщэ зэрэщымыІэм къыхэкІыкІэ къызэтырагьэуцон фаеу хъугьэ. Ащ епхыгъэу блэкІыгъэ илъэсым АР-м и ЛІышъхьэ УФ-м спортымкІэ иминистрэу Виталий Мутко ІукІэгьагь, мы псэуальэм иухыжьынкіэ ищыкіэгьэ мылькур республикэм къы эк агъэхьанэу лъэныкъохэр зэзэгъыгъэх. Федеральнэ гупчэм нэужым къытІупщыгъэ субсидием ишІуагъэкІэ, псэуалъэм ишІын лъагъэкІотагъ. Гухэлъ гъэнэфагъэ зиІэ программэу «УФ-м

ифизическэ культурэрэ спортымрэ хэхъоныгъэхэр ашІынхэр» зыфиlоу 2006 — 2015рэ илъэсхэм ательытагьэм ар хагъэхьагъ.

Спорткомплексым ыкІоцІ ыкІи ащ къыпышылъ чІыпІэхэм язэтегъэпсыхьан джырэ уахътэм псэолъэшІхэр ыуж итых, джащ фэдэу гъэфэбэпІэ системэм ишіын аухы. Гухэлъэу щыіэмкіэ илъэсэу тызхэтым, тыгъэгъазэм ыкІэхэм адэжь, комплексыр атыщт. Ар аужырэ шапхъэхэм адиштэу гъэпсыгъэщт, фаехэм зэкІэми япсауныгъэ шагъэпытэн алъэкІышт.

Комплексым хэтых джэгупІэ залыр, нахьыжъхэм ыкІи кІэлэцІыкІухэм апае бассейнхэр. душевойхэр, административнэ унэхэр, нэмыкІхэри. Джырэ уахътэм ехъулІэу спорт Іэмэпсымэхэр, оборудованиер къащэфыгьэх, ахэр шІэхэу агьэуцущтых. Щагу кlоцlым асфальт далъхьэ. ПсэолъэшІхэм къызэрэтаlуагъэмкlэ, планэу щыlэм диштэу яюфшіэн агъэцакіэ, республикэм ипащэхэм къафагъэуцугъэ пшъэрылъыр зэшІохыгъэ хъущт.

Псэуалъэм ишІын зэрэлъыкІуатэрэр зэрагъашІэмэ ашІоигьоу АР-м и ЛІышъхьэу ТхьакІущынэ Аслъани, республикэм и Премьер-министрэу КъумпІыл Мурати мыщ пчъагъэрэ щыlагьэх, псэольэшІхэм пшъэрылъ гъэнэфагъэхэр афашІыгъэх.

– Спортым имызакъоу, непэ республикэм щытшІырэ псэуальэхэр зэкІэ тицІыфхэм апай. Федеральнэ гупчэм зэгурыюныгъэ, зэпхыныгъэ пытэ зэрэдыти Іэм иш Іуагъэк Іэ, мыщ фэдэ проектхэр щы Іэныгъэм щыпхырытщынхэ амал тиІ. Ащ тыкъыщымыуцоу ыпэкІэ тылъыкІотэщт, тицІыфхэм агу къызэрэдэтщэещтым тыпыльыщт, къыІуагъ ТхьакІущынэ Аслъан.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам. Сурэтхэр Іэшъынэ Аслъан тырихыгъэх.

2016-рэ илъэсым иапэрэ илъэсныкъо кlэтхэгъу уахътэр макІо. Урысыем и Почтэ икъутамэу АР-м щыІэм къыгъэуцугъэ кІэтхапкіэхэр шъугу къэтэгъэкіыжьых:

индексэу 52161-рэ зиіэу тхьамафэм 5 къыдэкІырэм — *сомэ 892-рэ чапыч*

индексэу 52162-рэ зиlэм — *сомэ 874*рэ чапыч 52-рэ.

«Адыгэ макъэм» иредакцие дэжь щыт киоскым ыкІи «Адыгея-Интерсвязь» зыфиІо-

рэ организацием икиоскхэу Мыекъуапэ дэтхэм илъэсныкъо кіэтхапкізу яіагъэр — со*ми 150-р* — къэнэжьы. Мыхэм къащизытхыкІхэрэм ежь-ежьырэу гъэзетыр киоскым чІахыжьы.

Ныбджэгъу лъапІэхэр, чъэпыогъум и 15-м щегъэжьагъэу и 25-м нэс фэгъэкіотэныгъэ зию кютхэгъу уахътэ Урысыем и Почтэ зехещэ. Мы уахътэм «Адыгэ макъэм» икіэтхапкіэ проценти 10-кіэ нахь макіэ ашіыщт.

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапІэхэр! Къызфэжъугъэфед мэфипшІ уахътэр шъукІатх лъэпкъ гъэзетым!

ДАХ-м ИЯ Х-рэ ЗЭФЭС

Зэкъошныгъэр щыІэныгъэм щэпытэ

Дунэе Адыгэ Хасэм ия Х-рэ зэфэс Іоныгъом и 18 – 20-м Налщык щыкІуагь. Зэхахьэм Урысыем, ІэкІыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тильэпкьэгъухэр хэлэжьагьэх.

2012 — 2015-рэ илъэсхэм ДАХ-м Іофэу ышІагьэр щызэфахьысыжьыгь, хэдзынхэр щызэхащагъэх, мурадэу яІэр къыдалъытэзэ, унашъохэр щаштагъэх.

Къэбэртэе-Бэлъкъарым и Ліышъхьэу Кіокіо Юрэ шіуфэс псалъэ зэфэсым къыщишІыгъ. Къэрэщэе-Щэрджэсым и Премьер-министрэу Къэзэнэкъо Руслъан, Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыизы езимехестыных вки къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ

(Икlэух я 2-рэ нэкlуб. ит). __

Зэкъошныгъэр щы Іэныгъэм шухьафтынхэр къызыф шьошагьэу Мэщбэшіэ Исх

(ИкІэух).

и Комитет итхьаматэу Шъхьэлэхъо Аскэр яреспубликэхэм аціэкіэ къэгущыіагъэх.

Зэфэсыр рагъэжьэным ыпэкіз Іоныгъом и 18-м ДАХ-м и Хэсашъхьэ изэхэсыгъо Іофэу ашіагъэм, пащэу хадзыщтым, нэмыкіхэм ащытегущыіагъэх. Ащ ишіуагъэкіэ, зэфэсым къыщаіэтыгъэ Іофыгъохэр неущрэ мафэм телъытагъэхэу агъэпсынхэ алъэкіыгъ. ДАХ-м ипрезидент изэфэхьысыжь доклад зэфэсым хэлажьэрэмэ хэутыгъэу, бзитіукіэ тхыгъэу къаратыгъагъ, ащи зэфэсым иіофыгьохэр къыгъэпсынкіагъэх.

2012-рэ илъэсым ДАХ-м изэхэщэн Іофыгъохэр анахьэу зыфэгъэхьыгъагъэхэр уставым къыпкъырыкlыхэзэ, Дунэе Адыгэ Хасэм иамалхэм хэхъоныгъэхэр афэшlыгъэнхэр, ДАХ-м дунэе мэхьанэу иlэм зыкъегъэlэтыгъэныр ары.

Зэфэсым къыщыгущыlагъэх Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъкъарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым янароднэ тхакloy, Къэралыгъо

шІухьафтынхэр къызыфагъэшъошагъэу МэщбэшІэ Исхьакъ, Краснодар краим иадминистрацие ІэкІоцІ политикэмкІэ идепартамент ипащэ игуадзэу КІэрмыт Мухьдин, ДАХ-м иІофшІэн хэлажьэхэрэ Абыдэ Хьисэ, МэщфэшІу Нэдждэт, Хэкужъ Адам, Сэхъутэ Аскэр, Израиль къикІыгъэ Нэпсэу Зэчэрый, Тыркуем щыпсэурэ Гугъэжъу Джыхьан, Сирием, Иорданием, Германием, нэмыкІхэм ялІыкІохэр.

Зэльэпкьэгъу адыгэхэм абзэ нахь зэпэблагъэ шіыгъэным фэші тхэкіэ амалэу щыіэхэр нахьышіоу агъэфедэнхэм тегущыіагъэх. Сирием ис адыгэ-

хэм якъиныгъохэр адаlэтыным, зэо машlом тилъэпкъэгъухэр къыхэщыжьыгъэнхэм, ятарихъ чlыгу къэзыгъэзэжьхэрэм lэпыlэгъоу аратырэм, тапэкlи зэрадеlэщтхэм хэушъхьафыкlыгъэу атегущыlагъэх.

Зэфэсыр зыщыкІогъэ мафэхэм мэфэкІ зэхахьэхэр Налщык щызэхащагъэх. Адыгэ шъуашэм и Мафэ, адыгэхэм я Мафэ игъэкІотыгъэу хагъэунэфыкІыгъэх. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо орэдыІокъэшъокІо ансамблэу «Ислъамыер», къош республикэхэм яартист цІэрыІохэр, ІэкІыб хэгъэгухэм къарыкІыгъэ тилъэпкъэгъу орэдыІохэр, нэмыкІхэри мэфэкІхэм ахэлэжьагъэх.

Хэдзын Іофыгьохэр зэфэсым щызэрахьагьэх. ДАХ-м и Хэсашъхьэ, гьэцэкІэкІо купым ахэтыштхэр хадзыгьэх. Дунэе Адыгэ Хасэм ипрезидентэу Сэхъурэкъо Хьаутий хадзыгь. АдыгеимкІэ президентым гуадзэу иІэщтым ыцІэ къыраІуагьэгоп. Тиреспубликэ иобщественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» игъэцэкІэкІо куп ащ ехылІэгьэ унашъо шъхьафэу щаштэщт.

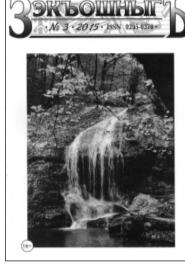
Зэфэсыр зэрэкlуагъэм, лыкlохэм адытиlэгъэ зэдэгущыlэгъухэм, нэмыкlхэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэр тигъэзет къыщыхэтыутыщтых.

ЕМТІЫЛЪ Нурбый. Сурэтхэр зэфэсым къыщытетхыгъэх.

ГъэшІэгъоныбэ дэт

Журналэу «Зэкъошныгьэм» мы илъэсымкІэ ия 3-рэ чэзыу къыдэкІыгъ. Ащ ыкІышъо тет сурэтым гур епхьуатэ: къушъхьэ мэзыр дышъэ пкІашъ, къушъхьэ псыхъор къэргьо дэд, къыхэльадэ псыкъефэхыр, къыфэгуІэ псынэкІэчъыр. Ар тезыхыгьэр Анатолий Кукушкиныр ары.

Художественнэ тхыгъэ инхэу — Мэщбэшіэ Исхьакъ итарихъ романэу «Хэхэсхэр» ыкіи Цуамыкъо Тыркубый итарихъ романэу «Тятэжъ піашъэхэм яосыет» зыфиіохэрэм ащыщ пычыгъохэр джыри мыщ щы-

лъыкІотагъэх. Адыгэ лъэпкъым итарихъ зыфэдэр тшІэнымкІэ мы произведениехэр ІзубытыпІэ иных.

Илъэс 50-м къыкlоці адыгэ литературэм щылэжьэрэ титхэкlо нахыжъэу Пэнэшъу Сэфэр итхыгъэу «Сищыізныгъэ гъогу сырыплъэжымэ...» зыфиюрэ гукъэкіыжьхэр хэтрэ тхыльеджэкіи гъэшіэгъонынхэу, ушъый гъэнэфагъэ хэти рагъэшіынэу къысщэхъу.

Нэхэе Симэ иусэхэми фэбэгъэ-шъэбэгъэ гоју уагъэгъоты.
Бжыхьэ чэзыур къэзыгъэ-

Бжыхьэ чэзыур къэзыгъэбаигъэу хъугъэр титхакlохэм ямэфэкl мафэхэр мы илъэсым зэрэхэдгъэунэфыкlыхэрэр ары. Лъэпкъ усакlоу Теуцожь Цыгъо къызыхъугъэр илъэси 160-рэ шышъхьэlум хъугъэ, ар икъуаджэу Гъобэкъуае щыхагъэунэфыкlыгъ, цlыфыбэ хэлэжьагъ. Шlэныгъэлэжьэу Шэуджэн Тэмарэ «blусыгъэхэмкlэ лъэхъаныр къыриlотыкlыгъ» зыфијорэм усакјом кънщытегу-

Тхэк lошхоу Еутых Аскэр къызыхъугъэр илъэси 100 зэрэхъурэм ипэгъок l ш lэныгъэлэжьэу Мамый Руслъан итхыгъэу «Тхак loм илъэуж» зышъхьэр.

Цуекъо Юныс ыныбжь илъэс 75-рэ бэдзэогъум хъугъэ. ШІэныгъэлэжьэу ГъукІэлІ Зухра итхыгъэу «Гугъэ лъагэр игъогогъу» зыфиюрэмкіэ тхакюм итворчествэкІэ ишюші къымагъ

БзэшІэныгъэлэжьэу, чІыпІа--ифо нифехес-ниостук мехеци шхо дэзышІагъэу Мэрэтыкъо Къасимэ псаугъэмэ, мы илъэсым ыныбжь 80 зэрэхъущтыгъэм фэгъэхьыгъ шІэныгъэлэжьэу Атэжьэхьэ Сайхьат итхыгъэу «БзэшІэныгъэлэжьыгъ, чыпаціэхэм яугьоекіуагь» зыфијорэр. Цуекъо Алый истатьяу «Сабыим ціэ фэуусыщтмэ» зыфиlорэм ежь шlэныгъэлэжьым иеплъыкІэ къыщыриІотыкІыгъ, еджэрэми мы ІофыгьомкІэ тхыгьэм ыгу гупшысэ зэфэхьысыжьыбэ къырегъэтаджэ.

Анахь мэхьанэ зиіэр, сэ сишіошіыкіэ, журналэу «Зэкъошныгьэр» адыгабзэкіэ къызэрэдэкіырэр, уилъэпкъ нахь пэблагъэ узэрэхъурэр ары.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

«Хьадж-Мурат» къэбэртэябзэкІэ къыдэкІыгъ

ТхэкІошхоу Лев Толстоим къыІэкІыгъэ тхылъ гъэшІэгъонхэм ащыщэу повестэу «Хьадж-Мурат» зыфиІорэр тэ, адыгэхэм, нахь къахэтэгъэщы, нахь къытпэблагъэу щыт.

Ар бзэ зэфэшъхьафхэмкІэ зэрадзэкІыгъэу еджагъэр бэ, тхыгъэм черкесхэр (адыгэхэр) зэрэщыІэхэр аригъэшІагъ, Кавказ заом лъэпкъым къинышхоу къыфихьыгъэр, псэемыблэжьэу черкесхэр зэрэзэуагъэхэр къыщигъэлъэгъуагъ.

Повестыр джы къэбэртэябзэкіи тхыгъэу щыіэ хъугъэ. Ар Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм итхэкіо ціэрыіоу Мэзыхьэ Борисэ зэридзэкіыжьыгъ. Тхылъыр къызщыдэкіыгъэ тхылъ тедзапіэм иредактор шъхьаіэу Виктор Котляровым къеіуатэ:

— Повестым герой шъхьа-Ізу хэтыр а лъэхъаным щыІэгъэ шъыпкъэу, зэолІ мэхъаджэу Хьадж-Мурат техыгъ. Ар я 19-рэ ліэшіэгъум къушъхьэчіэсхэм япащэу пачъыхьадзэм пэуцужьыгъэ Іимамэу Щамилэ игодзагъ. Кавказым итарихъ дэгъоу зышіэу, мемуаристэу Арнольд Зиссерман Хьадж-Мурат ышіэу ыкіи дэгущыіагъэу щытыгъ. Ащ ытхыгъагъ:

«Зыфэдэ къэмыхъугъэ піыхъужъныгъэ инрэ піыблэнагъэрэ зыхэлъ къушъхьэчіэсхэм анахьи ежьыр нахь зэолі пхъэшагъ оіокіи, Хьадж-Мураткіз ар икъурэп. Ащ фэдэу щынэр зымышіэрэ ціыфыр Кавказыми щыбгъэшіагъо хъущт».

Лев Толстоим повестыр ымытхызэ къэбарыбэ къызэриугъои-гъагъэм, ахэр икъоу зэрэзэригъэзэфагъэхэм ыкlи ышъхьэкlэ А. Зиссерман зэрэдэгущыlэгъагъэм яшlуагъэкlэ, тхыгъэм шъыпкъэныгъэ ин хэлъэу хъугъэ.

Мэзыхьэ Борисэ повестыр зэридзэкіыным охътабэ тыригъэкіодагъ. Тхылъым гупшысэ куоу хэлъхэр зэримыукъощтхэм ынаіэ тыригъэтыгъ. Іофшіэгъэшхоу ащ къыіэкіэкіыгъэм

ифэшъошэ уасэ ритызэ, авторым тхэкlэ зэгъэфагъэу Іэкlэлъыр зэрэзэщимыгъэкъощтым пылъыгъ. Нэмык питераторау Кауфов Хьачымэ тхылъым икlэух гущы мырэущтэу щетхы:

«ГущыІэ пэпчъ ыщэчызэ, Б. Мэзыхьэм повестыр къэбэртэябзэкІэ зэридзэкІыгъ. Лев Толстоим итхэкІэ зэкІужь амал зэриІэкІэ къызэтыригъэнагъэу повестыр къэбэртэябзэм рилъхьагъ».

Повестэу «Хьадж-Мурат» зыфиlорэр къэбэртэябзэкlэ тхыгъэу къызэрэдэкlыгъэр хъугъэ-шlэгъэ псау мэхъу, сыда пlомэ урыс классикэр джы бэрэ зэрадзэкlыжьырэп.

В. Котляровым къызэриюрэмкіэ, тхылъым икъыдэгъэкіын пэіухьащт ахъщэр къаугьоинэу ціыф лъэрыхьхэм зафагъэзэгъагъ. Ахэм ащыщэу зы адыгэлі шъыпкъэ экземпляр 500-м тефэщт ахъщэр къытыгъ. Ыціэ къырамыіонэу лъэіуагъэ.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

О ТИПЧЫХЬЭЗЭХАХЬЭХЭР

Жэнэ Нэфсэт регъэблагъэх

Урысыем изаслуженнэ артисткэу, Адыгэ

Республикэм инароднэ артисткэу Жэнэ Нэфсэт итворчествэ фэгьэхьыгьэ пчыхьэзэхахьэ Льэпкь театрэу Цэй Ибрахьимэ ыц!эк!э щытым Іоныгьом и 25-м щык!ошт.

Спектаклэхэм ащыщ едзыгьохэр къагъэлъэгъощтых, искусствэм тегущы!эщтых.

Зэхахьэр сыхьатыр 18.30-м аублэщт, пкіэ хэ-мыльэу ціыфхэр чіагьэхьащтых. Шъукъеблагьэх пчы-хьэзэхахьэм.

Зэхэщэкю купыр.

тыгьэ Олег Безроднэр, Крас-

нодар имэр игуадзэу Александр

Михеевыр, ООО-у «CLAAS»

зыфиlорэм игенеральнэ дирек-

торэу, Германием иконсул гъэшlуагъэу Краснодар краим щыlэ Бендиш Ральф, Пшызэ

технологическэ университетым ифакультетхэм ядеканхэр, нэ-

Хъот Хьисэ зыщапіугъэ Теуцожь районым иадминистрацие ипащэу Хьачмамыкъо Азэмати, иветеранхэм я Совет итхьаматэу Нэмытіэкъо Юри,

мыкІхэри.

Хъот Хьисэ къыфэгушІо «Краснодарпроектстроим» ипащэу Тутарыщ Батырбый.

Ятәу Аскәр (зәреджәщтыгьәхәр Бәбайт) фин ыкіи Хэгьәгу зәошхохэм ахэлэжьагьәу, ліы бәрәчәтәу, районым икомбайнер пәрытхэм ащыщәу, упчіэжьәгьу ашіәу щытыгь. Ишъхьәгъусәу Мәлайчәтрә ежьыррә лъфыгьих (шъәуитфырә зы пшъашъәрә) зәдагъотыгьәх, ежьхәм афәдәу Іофшіэныр шіу алъэгьоу, адыгэгьә-гукіэгъуныгъэ дахэр ахэлъэу зәдапіугъэх.

Хъот Хьисэ лъфыгъэхэм агурэу щыт, 1955-рэ илъэсым къэхъугъ. 1972-рэ илъэсым Пэнэжьыкъое гурыт еджапІэр къызеухым, Краснодар дэт политехническэ институтым чІэхьагь, дэгъоу щеджагъ, псэолъэшІынымкІэ факультетым шІэныгъэ куухэр зэрэщызэригьэгьотыгьэр къэзыушыхьатырэ дипломыр къыратыгъ. 1977-рэ илъэсым Іофшіэныр мастерэу ригьэжьагь. НыбжьыкІэ дэдэу СМУ-12-ми ипэщагъ. Арэущтэу иІэнатІэкІэ лъыкІуатэзэ, краимкІэ анахь псэольэшІ трестышхоу «Краснодарстрой» зыфиlорэм илъэс зыбгъупшІым игенеральнэ директорэуи щытыгъ. Джы илъэс зытфых хъугъэу ежь-ежьырэу зызыгъэ Іорыш Іэжьырэ псэолъэшІ организациеу НП «СРО «Краснодарские строители» зыфиlорэм игъэцэкlэкlо директор. Мыщ Краснодар краим ит псэолъэшІ организацие 440-м ехъу хэхьэ. Ахэм Хъот

НэІуасэ шъузыфэтшІы тшІоигъор Теуцожь районымкІэ Пэнэжьыкъуае икІэлэпІугъэу илъэс 40-м къехъугъэу Краснодар щыпсэурэ ыкІи щылэжьэрэ Хъот Хьис.

служеннэ псэолъэші: «Хьиси, сэри Пэнэжьыкъуае тыщыщ, а зы еджапіэр къэтыухыгъ, тиціыкіугъом къыщегъэжьагъэу тызэныбджэгъу. Дэгъоу еджэ-

Хьисэ Краснодар **щагъэлъэпlагъ**

фэлэжьагъэр, ащ дакіоу игупсэ Адыгеири зэрэщымыгъупшагъэр къыщыраютыкіыгъ Хъотым ыныбжь илъэс 60 зэрэхъугъэм фэгъэхьыгъэ пчыхьэзэхэхьэшхоу Краснодар

щырекІокІыгъэм. Игупсэхэм, иныбджэгъухэм ямызакъоу, пчы-хьэзэхахьэм хэлэжьагъэх краим, къалэм яадминистрацие-хэм яліыкІохэр, псэолъэші организациешхохэм япащэхэр.

ИІофшіагъэхэм ягугъу къашіызэ, Хъот Хьисэ Краснохэм ежь апэ итэу псынкіэу нэсыгъагъ. ШІушІэ ІэпыІэгъури щыгъупшэрэп. ПсэолъэшІ ветеранхэм ренэу ынаІэ атет, зыфэныкъохэр зэрегъашІэх. Ежь 1977-рэ илъэсым къыухыгъэ технологическэ университетым псэолъэшІынымкІэ ифакультет дэгъоу щеджэрэ студентхэм стипендие ареты. Краснодар имызакъоу, краим ичІыпІэ зэфэшъхьафхэм унэ зэтетэу, еджапізу, кіэлэціыкіу Іыгьыпізу, сымэджэщэу ащаригъэшІыгъэр пшІы пчъагъ. Непи джары зэрэпсэурэр. Пшъырэп, уцурэп, анахь ІофшІэн къинэу

Краснодар имэр игуадзэу А. В. Михеевыр юбилярым фэгушlo.

дар щагъэшlуагъ, щалъытагъ. Мы къалэр нахь кlэракlэ, зэтегъэпсыхьагъэ зэрэхъугъэм Хьисэ иlахьышlу хэлъэу зыцlэ къыраlуагъэр бэдэд. Хъотым ипсэолъэшlхэр арых заводхэу «Сатурн», комбайнэу «CLAAS»

нэмыкіхэр зытещыныхьэхэрэм фежьэ, егъэцакіэ.

Къэгущыlагъэхэм къаlуагъэр

Тутарыщ Батырбый, краим и Хэбзэихъухьэ Зэlукіз идепутат, экономикэ шіэныгъэхэмкіэ доктор, профессор, ЗАО-у «Краснодарпроектстроим» игенеральнэ директор, УФ-м изаслуженнэ псэолъэші: «Непэ Пшызэ шъольыр ихэхьоныгъэхэм Хъот Хьисэ иlахьышхо ахэлъ. Илъэс 40-м къехъугъэу зыфэлажьэрэр Краснодар

краим ипсэупІэхэр нахь кІэракІэ, зэтегьэпсыхьагъэ зэрэхъущтхэр ары. Лъэшэу цІыфхэри, тэри тыфэраз. ІофшІэкІошхор къызыхъугъэр илъэс 60 зэрэхъурэмкІэ сыфэгушІозэ, псауныгъэ пытэ иІэнэу сыфэлъаІозэ, Урысыем ипсэолъэшІхэм я Лъэпкъ ассоциацие ипрезидент пшъэрылъ къызэрэсфишІыгьэу, ащ къыфигъэшъошэгъэ орденыр ыбгъэ хэсэлъхьэ. Опсэу, отхъэжь!

Нэхэе Аслъан, Краснодар къэлэ Думэм идепутат, «СРО «Краснодарские строители» зыфиюрэм и Совет итхьамат, экономикэ шіэныгъэхэмкіэ кандидат, ЗАО-у ПМК «Краснодарская-

1-ым» идиректор, УФ-м иза-

Хъот Хьис, Нэмытіэкъо Юр ыкіи Пэнэжьыкъое къоджэ псэупіэм ипащэу Кушъу Аслъан.

ригъажьи краим ианахь псэолъэш иным ипащэ хъугъэ. Іофшіэкіошху, Александр Невскэм ичылысэу аригъэшіыгъэм изакъоми, Пшызэ итарихъ къыхэнэщт. Шэн дэгъу иі, Іэдэб дахэ хэлъ. Адыгэлі шъыпкъ. Опсэу, Тхьэм бэгъашіэ уеші, уиунагъо удатхъэу ущегъа!!

Александр Масловыр, УФ-м изаслуженнэ псэолъэші, «Социальная поддержка ветеранов-строителей» зыфиюрэм

щтыгъ, анахьэу хьисапымкІэ.

Институтми дэгъоу шеджагъ.

дзэми къулыкъур къыщихьыгъ,

мастер къызэрыкоу Іофшіэныр

изаслуженнэ псэольэшl, «Социальная поддержка ветеранов-строителей» зыфиюрэм и Фонд итхьамат: «Ежь Хьиси юфшельношь, юфшельно шlу зыльэгьухэрэм шьхьэкерэныгьэ афешы. Тыдэ зыщели, сыд генате зыюти, зыпкъ ит, цер къызэрыкоу, захимыетыкер къэнэжьы. Гуш, акъылышхо иl, чыжь маплъе, куоу мегупшысэ. Ветеранхем ашель ре къагурею, ынае атет. Джары тифонд и Попечительске совет итхьаматеу зыквыхадзыгьэр.

Джащ фэдэу мы пчыхьэзэхэхьэшхом къыщыгущыІагъэх, Хьисэ щыфэгушІуагъэх краим игубернатор игуадзэу щыПэнэжьыкьое чіыпіэ коим ипащэу Кушъу Аслъани пчэгум къихьагъэх, гущыіэ фабэхэр якіэлэпіугъэ къыфаіуагъэх, щытхъу тхылъхэр, шіухьафтынхэр ратыгъэх, «Пэнэжыкъуае иціыф гъэшіуагъ» зыфиюрэ щытхъуціэр зэрэфаусыгъэр къаушыхьатыгъ.

Хъот Хьисэ иІофшІагъэхэм ифэшъошэ уасэу къафашІыгьэхэми ацІэ къыраІуагь: «Урысыем ипсэолъэшІ гъэшІуагъ», «Пшызэ изаслуженнэ псэолъэшІ» зыфиІорэ щытхъуцІэхэр къыфагъэшъошагъ. «За выдающийся вклад в развитие Кубани» зыфиюрэ дышъэ бгъэхалъхьэу апэрэ лъэгапІэ зиІэри къыратыгъ. Хьисэ унэгъо дахи иІ. Ишъхьэгъусэу Иринэрэ ежьыррэ шъэуитІу яІ, ахэри псэолъэшІых. Ахэм къакІэхъожьыгъэ къорэлъфиплІымэ Хьисэрэ Иринэрэ ащэгушІукІых.

Юбилярым ихьэкіэ льэпіагь УФ-м изаслуженнэ артисткэу, Адыгэ Республикэм инароднэ артисткэу Нэхэе Тэмарэ. Пшызэ кьэзэкь хорым иартистхэри ащ щыіагьэх. Ахэми, нэмыкіхэми пчыхьэзэхахьэр кьагьэкіэрэкіагь, кьагьэбаигь.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

Псэолъэші ветеранхэм я Фонд ипащэу А. А. Масловым юбилярым шіухьафтын къыфешіы.

Хьисэ лицензие аримытэу сыд фэдэрэ псэолъэш ІофшІэни агъэцакІэрэп.

1977-рэ илъэсэу Хъот Хьисэ Іофшіэныр зыщыригъэжьагъэм къыщыублагъэу непэ къызнэсыгъэм сыд Іэнатіэ зегъэцакіи зыпкъ итэу, ыгурэ ыпсэрэ етыгъэу мэлажьэ. Краим игупчэ, ащ истаницэхэр зэтегъэпсыхьэгъэнхэм хьалэлэу зэрэ-

зыфиlорэр къыдэзыгъэкlыхэрэр, компрессорнэ, кислороднэ заводхэр, «Краснодарсельмашыр», нэмыкlхэр зыгъэпсыгъэхэр.

Олимпиадэр Шъачэ щыlэн зэхъум, спорткомплексхэм, объектхэм ягъэпсын Хъот Хьисэ ипсэолъэшlхэм яlахьышlу хашlыхьагъ, ящытхъу арагъаlоу чанэу щылэжьагъэх. Крымскэ псыр къызыкlаом, ипсэолъэшl-

Кубань ипсэолъэшіхэм я Союз игъэцэкіэкіо директорэу О. В. Вронскэр Хьисэ къыфэгушіо.

Ащ фэдэ цІыф нэІуасэ

шъузыфэсшІы сшІоигъор. Ар

Мыекъопэ къэралыгъо техно-

логическэ университетым ию-

фышІэу Къудаикъо Нуриет.

ХыІушьо Шапсыгьэм ит къуа-

джэу Псыбэ ар къыщыхъугъ.

ЕджэпІэ ужым политехниче-

скэ институтэу Краснодар дэ-

тым чахьи, гъомылэпхъэ Іо-

фымкІэ технологэу еджагъ.

Къызеухым, Хьатикъое консер-

вышІ заводым къагъэкІуагъ.

ТІэкІурэ технологэу Іоф ышІа-

гъэу адэмые Къудаикъомэ

иунагьокІэ Мыекъуапэ зыкъе-

гъэзэжьы. Гъомылэпхъэш пред-

приятиеу ЦунтІыжъ Мэдинэ зи-

пэщагъэм Іохьэшъ, ар зэфа-

шыжьыфэ Іоф щешіэ, 1995-рэ

илъэсым ащ Іутхэм Іофшіапіэ

лъыхъухэу рагъэжьагъ. А лъэ-

хъаным Нуриет ежь ехьылІа-

гъэу тхылъ зэхигъэуцуи, Мые-

къопэ технологическэ универ-

ситетым ипащэу ТхьакІущынэ

Аслъан фихьыгъ. ХимиемкІэ

кафедрэм ашти ащ илъэс 20-рэ

Іоф щишІагъ. Исэнэхьат гъо-

мылапхъэм епхыгъэу щыты-

гъэми, Нуриет ицІыкІугъом

Илъэс 11-рэ Іоф ышІагъэу

яунагъо ихьагъ.

ылъэгъурэ Ціыфыр исэнэхьаткіэ мылажьэу нэмыкі гьогу шъыпкъэ къыхихэу, ар дэгъу дэдэу ыгъэцакізу къыхэкіы. Ащкіз щысабэ къэпхьын плъэкіышт. адыгэ чъыгхатэу шІу

ылъэгъугъэхэр ренэу ыгу илъыгъэх, хэшІыкІышхуи афыриІагь.

ЗэлъашІэрэ шІэныгъэлэжь ушэтакloy Тхьагъушъэ Нухьэ Нуриет янэкІэ иІахьыл. Ары бзылъфыгъэр адыгэмэ къагъэкІыщтыгъэ чъыгхэм апыхьанэу, апылъынэу афэзыща-

— СицІыкІугьом къыщегъэжьагъэу Нухь, ащ ыкъоу Игорь Псыбэ

къакІохэмэ сырягъусагъ, мэзым садакІощтыгъ, унагъохэр къадэскІухьэзэ адыгэмэ агъэтІысыщтыгъэ чъыгхэм садеплъыщтыгъ, къаlорэм седэlущтыгъ. ЕтІанэ унагъо сызехьэми, анахьэу Мыекъуапэ къызысэгъэзэжьым. Тхьагъушъэхэм ренэу тырякІопІагъ, тадэжь къышыуцуштыгъэх. шыІэщтыгъэх, — къеlуатэ Нуриет.

Тхьагъушъэ Нухьэ идунай зехъожьым, ащ июфшіагъэхэр ыкъоу Игорь къыдигъэкІынхэ зэхъум, авторым лъэшэу Нуриет ІэпыІэгъу фэхъугъ. Ащ ишыхьат Нуриет редакторэу тхылъым зэрэтетыри. Бзылъфыгъэм и ахьышхо хэлъ Дунэе научнэ-практическэ конференциеу профессорэу Тхьагъушъэ Нухьэ инаучнэ кІэн фэгъэхьыгъэу 2010-рэ илъэсым Мыекъуапэ щыкІуагъэм изэхэщэн. Нуриет иІофшІэгъоу, Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ишІэныгъэлэжьэу Ирина Вандуркэ игъусэу экспедициехэр пчъагъэрэ зэхащагъэх. Хы ШІуцІэ Іушъоми, Адыгеими адыгэхэм къагъэкІыщтыгъэ пхъэшъхьэмышъхьэ чъыгхэм ащылъыхъугъэх, къагъотыгъэх, ахэм гуакІэхэр афашІыгъэх.

Тхьагъушъэм иІоф Нуриет лъегъэкІуатэ пІон плъэкІыщт. Ащ мэзхэр, къушъхьэтхыхэр, унагьохэр къекіухьэх, шіэныгьэлэжьхэр игъусэхэу чъыгхэтэ чІэдзыжьыгъэхэм алъэхъух. Нуриет къыгъотырэ къужъ1эрысэ, мыІэрысэ чъыгхэм бэшІагьэу зыльыхъугьэ, ыгьэльэпІэрэ пкъыгьом фэдэу къатегущыІэ. МыІэрысэхэм, къужъ-Іэрысэхэм аціэхэр ежь шапсыгъэ шъолъырми Адыгеими къазэращаюрэр ешіэ. Мыіэрысэм лъэпкъ пчъагъэу зэтеутыгъэу игугъу къешІы. «Нухьэ мыщ фэдэу къытхыгъ, мыщ фэдэ чыпіэм (е къушъхьэльапа, е шъофа) нахь дэгъоу мыр къыщэкІы», elo. Къужъым ыкІэ елъытыгъэу, ар зыхэхьэрэ лъэпкъым ехьылІагъэу Нуриет бэ къыІотэн ылъэкІырэр. Къыгъотыгъэ чъыгыр къызыщыкІырэр, щагоу къызыщигъотыгьэр, чъыгым ыныбжь ягугьу къешІы.

Нуриет ишІэныгъэхэр зыщигъэфедэн джырэблагъэ къэхъугъ. Адыгэм икультурнэ кІэн икъэухъумэн пылъ фондэу «КІэн» зыфиІорэм адыгэхэм дехличь ечхетине дехиния къызыщагъэкІыщтхэ чъыгхатэ ыгъэтІысынэу рихъухьагъ. Ащ епхыгъэу Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым ешвпи мидноф мехешинфоlи зыфагъэзагъ. Ащ тетэу шІэныгъэлэжь цІэрыІоу Юрий Сухоруких, Ирина Вандуркэ, Къудаикъо Нуриет ыкІи нэмыкІ шІэныгъэлэжьхэр зыхэт ІофышІэ куп зэхащагъ. Джы Нуриет ицІыкІугъом къыщегъэжьагъэу зыпыщэгъагъэу, джыри ишъыпкъэу зыпылъ Іофым

фэлэжьэнэу амал ыгъотыщт.

Іоф

Адыгэмэ къагъэкІыщтыгъэ пхъэшъхьэ-мышъхьэ чъыгхэр зиlэхэр зэкlэри непэ Нуриет ешіэ. Ащ фэдэу зыіукіагъэхэу Шъхьэлэхъо ДэхэкІас, АкІэгъу Асиет. Шъхьэлэхъо Салмэт, Ацумыжъ Хьасан, АкІэгъу Юныс яІэ чъыгхэм аныбжьи, язытети ешІэ.

— Джы нахьыбэмэ чъыгхатэхэр яІэжьхэп, ящагухэм нахьыбэу адэтыр дэжъый, къејуатэ Нуриет. — Мыіэрысэхэм, къужъІэрысэхэм хыжьыр къякІущтыгъэп. Ащ пае адыгэхэм чъыгхэр хым нахь пэчыжьэу агъэтІысыщтыгъэх. Ары непэ илъэси 150-рэ зыныбжь чъыгхэм къушъхьэтххэм узыкlащыlукlэрэр. Гухэкlыр адыгэм илъэс минищырэ къыгъэкІыгъэ чъыгхэр пачъыхьэм игъом илъэси 3-кІэ зэрагъэкІодыгъэхэр ары. Сыгу къео Нухьэ ыуж мы Іофым ишъыпкъэу пылъын лъэпкъым къызэрэхэмыкІыгъэр. Ау Нухьэ ыкъоу Игорь ренэу ы ощтыгъ: «Тятэ зыпыль Іофыр зэгорэм агу къэкlыжьышт ыкlи ыуж ихьажьыщтых». Лъэшэу сигуапэ джы Фондым чъыгхатэ зэригъэтІысыщтыр. Ежь-ежьырэу къэкІырэ чъыгхэм алъапсэхэр нахь пытэх, ахэм гуакІэ адэбгъэтІысхьэмэ, дэгъоу аштэщт. ГухэкІ нахь мышІэми, пхъэшъхьэ-мышъхьэ совхозхэр зыщэІэхэм, европэ лъэпкъхэр ары чъыгэу агъэтІысыщтыгъэхэр нахь, адыгэхэм къагъэкІырэ пхъэшъхьэ-мышъхьэ чъыгхэм зи алъыхъугъэп, зыми къыдилъытагъэп адыгэ мыІэрысэм калиеу, магниеу хэлъыр бэкІэ зэранахьыбэр. Сэ сыцІыкІоу къэсэшІэжьы сянэ хьакІэу сызыдищэгъэ унагъом мыІэрысэу къытатыгъэхэм яинэгъагъэр. МыІэрысэ заул ныІэп щалъэм ифэщтыгъэр.

1923-рэ илъэсым нэс пхъэшъхьэ-мышъхьэ чъыг лъэпкъхэу адыгэхэм къагъэкІыщтыгъэхэм язэгъэшІэн научнэ лъапсэ иІэу пылъыгъэхэп. Адыгэхэм ежьхэм ячъыгхэм яхьыл агъэу атхын алъэкІыштыгъэп тхакІэ икъоу зэрамышІэрэм къыхэкІэу. ЗэІуагъэкІэгъэ опытыр жэры-Іокіэ зэіэпахыщтыгъ. Іэкіыб къэралхэм ащыщэу къахахьэхэрэр нэмык лъэныкъу зыгъэгумэкІыщтыгьэхэр. Арэу щытми, адыгэхэм ячъыгхатэхэм ядэхагъэ игугъу къамышІын алъэкІыгъэп

Арэу щытми, 1867-рэ илъэсым комиссие зэхащи а Іофыгъом пыхьэгъагъэх. ЕтІанэ 1871-рэ илъэсым — Черноморскэ губернием иапэрэ агрономэу Ф. Гейдуковым, 1897-рэ илъэсым — И. Клинген (шІэныгъэлэжь-агроном), 1900-рэ, етІанэ 1914-рэ илъэсхэм адыгэ чъыгхэм язэгьэшІэн зыфагьэзагъ. Ау ыпшъэкІэ къызэрэщысІуагъэу, 1923-рэ илъэсым нэс а Іофыр кІэкІыгъэп.

шеныпъэлэжь церыю Иван Мичуриным адыгэ чъыгхатэхэм ынаІэ къатыридзэгъагъ, осэшхо къафишІыщтыгь, ахэм селекционерхэр къызэряжэхэрэр истатья къышијогъагъ. Сыдэу щытми, мы Іофыгъом изэгъэшІэн Тхьагъушъэ Нухь ары ишъыпкъэу дэлэжьагъэр. Я 50-рэ илъэсхэм Нухьэ чъыгэу къэнагъэхэм алъыхъугъ, къыгъотыгъэх, анахьэу къужъ чъыгхэр зэригъэшІагьэх, къужъ ыкІи мыІэрысэ лъэпкъ пэпчъ къытхыхьагъ. Ахэр тхылъэу къыдигъэкІыгъэх. Ау Нухьэ ыуж илъэсипшІ пчъагъэ мы Іофыр зыми имыщык агъэм фэдагъ, хэти пылъыгъэп. Джы сыгукІэ сыфэчэфэу фондэу «КІэн» зыфигорэм рихъухьэгъэ Гофтхьабзэм (адыгэ чъыгхэм ягъэтІысын) сигуапэу сыдэлэжьэщт.

— Тхьауегъэпсэу, Нуриет, уимурадхэр къыбдэхъунхэу тыпфэлъаІо.

СИХЪУ Гощнагъу. Сурэтым итхэр: Къудаикъо Нуриетрэ Нухьэ ыкъоу Игорь икіалэу Руслъанрэ.

КІэлэцІыкІухэм ашІогъэшІэгъон

Сэ синыдэльфыбзэ Лъэшэү шІү сэльэгъү. Сыбзэу къыздалъфыгъэм Сыгу орэд къыфею. Сэ синыдэльфыбзэ Бгъашхъоу зерэІэт. Сиорэд цІыкІуи Огум зыще!эт.

КІэлэпіоу Теуцожь Любэ иусэ щыщ.

КІэлэцІыкІу ІыгьыпІэм чІэс сабый цыкіухэм ныдэлъфыбзэм иІэшІугъэ алъыбгъэІэсыныр, ар зэхябгъэшІэныр Іоф псынкІэп. Ащ пае мафэ къэс умышъхьахэу, а гупшысэм укъыпкъырыкІызэ, Іофтхьэбзэ зэфэшъхьафхэр афызэхэпщэнхэ, ныдэлъфыбзэр атхьакІумэ иб-

гъэтын, рыгушыІэнхэу пшІын

щэгъэным сыпылъ. Ныдэлъфыбзэр кІэлэцІыкІухэм ашІэным фэшІ пстэуми апэу макъэхэр зэрэзэхэтхэр,

-кары мынесте шестве при температия и семператия и семпер гъэжьагъ. Адыгэ алфавитыр сурэтхэмкіэ гъэкіэрэкіагъэу, кІэлэцІыкІухэм нахь псынкІэу ар къагурыІоным, агу раубытэным фытегъэпсыхьагъэу шыгьэу тэгьэфедэ. Алфавитым изэгъэшІэн тыфежьэным ыпэкІэ адыгэ лъэпкъым къыхэкІыгъэ

фае. ЕтІани сэ Іоф зыдасшІэрэ кіэлэціыкіухэр еджапіэм фэгъэхьызырыгъэнхэ фаешъ, ащ

ифэшъуашэу сиІофшІэни зэхэ-

цІыф цІэрыІохэу тиныдэлъфыбзэкІэ тытхэшъуным, теджэшъуным иамал ти-Іэным пылъыгъэхэм кІэлэцІыкІухэр ащыдгъэгъозагъэх. Ахэм зыкІэ ащыщ Аскъэлае къыщыхъугъэ Анцокъо Хьаджыбэчэу илъэпкъ тхэкІэ-еджакІэ зэримышІэрэр лъэшэу ыгу къеоу 1978-рэ илъэсым араб алфавитыр ылъапсэу адыгабзэм иалфавит зэхэзыгъэуцуагъэр. Илъэс пчъагъэ ащ Хьаджыбэч тыригъэкІодагъ, Іофышхо дишІагъ.

Сэ кІэлэцІыкІухэм Іоф адасшІэ зыхъукІэ, адыгэ гущы-Іэжъхэр, ІурыІупчъэхэр бэрэ сэгъэфедэх, сабыйхэми ахэр ашІогъэшІэгъоных, зэрагъэшІэнхэм пылъых. Ясэнаущыгъэ нахь къызэјухыгъэным фэш усэ ціыкіухэр, пшысэ кіэкіхэр адыгабзэкІэ зэхэтэльхьэх, мэфэкІ мафэхэм ялъэхъан ныдэлъфыбзэкІэ сценкэ цІыкІухэр ренэу къэтэгъэлъагъох.

Джащ фэдэу адыгэ унагъом

шэн-хабзэу илъын фаехэм, лъэпкъым егъашІэм анахь ыгъэлъэпіэрэ адыгагъэм татегущыіэ, щысэхэр кІэлэцІыкІухэм къафэсхьызэ, ахэр ясэгъашІэх.

Сыд фэдэрэ ІофшІэни лъапсэу иІэр яныдэлъфыбзэ кІэлэцыкіухэм нахышіоу ашіэныр, тишэн-хэбзэ дахэхэм уасэ фашІэу піугъэнхэр ары.

СТІАШЪУ Роз. КІэлэціыкіу Іыгъыпіэу N 28-м икіэлэпіу.

(5)

Джы къызнэсыгъэми

ащыгъупшэрэп

Иціыфыгъэкіи, иіушыгъэкіи, ціыфхэм

Иціыфыгъэкіи, иіушыгъэкіи, ціыфхэм шъхьэкіафэу фашіырэмкіи къахэщыщтыгъэ Хьахъурэтэ Шыхьанчэрые шапсыгъэ къоджэ ціыкіоу Хьащтыку къыщыхъугъ, щапіугъ. Къыгъэшіагъэр мыбэми, ащ лъэуж дахэ къыгъэнагъ, адыгэ лъэпкъыр анахь зэрыгушхорэ ціыфхэм зэу ащыщ.

МэкъчмэшышІэ чнэгьо къызэрыкІом къихъухьэгъэ адыгэ кlалэм сэнэхьат гьэнэфагьэ зызэрегъэгъотым, революционерхэм ясатырэ хэуцуи, советскэ хэбзакІэр къыдэхыгъэным фэбанэхэрэм ахэтэу ищыІэныгьэ гьогу къырыкІуагь, Адыгэ автоном хэкум иапэрэ зэхэщакІохэм ащыщыгъ, СССР-м и Гупчэ гъэцэкІэкІо комитет хэтыгъ, Адыгэ хэкум ихэбзэ гъэцэкІэкІо комитет итхьамэтагь, ВКП(б)-м и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарыгъ. Ыгу къытеофэкІэ зышъхьамысыжьэу Іоф ышІагъ, къызхэкІыгъэ лъэпкъым федэ къыфихьыным пылъыгъ.

Новороссийскэ щыləу 1917-рэ ильэсым пачьыхьэр зэрэтырадзыгьэм ехьылlэгьэ къэбар Шыхьанчэрые къылъыlэсыгь. Февральскэ революцием ыуж Новороссийскэ къикlыжьи Екатеринодар къыгъэзэжьыгь, буржуазием и Временнэ правительствэ, Кубанскэ краевой радэмрэ къушъхьэчlэсхэм ахэт бай купхэмрэ революцием пэшlуекlорэ зекlуакlэхэр зэрэзэрахьэхэрэр цlыф къызэрыкlохэм агуригъаlощтыгь.

Граждан заор аухыгь, Пшызэ шъолъыр Совет хабзэр щагъэуцугъ. Мамыр щыlакlэм зыфэгъэзэгъэным ипlалъэ къэсыгъ... 1922-рэ илъэсым бэдзэ-

огъум и 27-м Урысые Гупчэ гъэцэкІэкІо комитетым и Президиум Черкес (адыгэ) автоном хэку зэхэщэгъэным ехьылІэгъэ унашъо къыдигъэкІыгъ. 1922-рэ илъэсым, тыгъэгъазэм и 7 — 10-хэм советхэм язэфэсэу къуаджэу Хьакурынэхьаблэ щыкІуагъэм хэкур зезыщэщт гъэцэкІэкІо комитетуу

Хьахъурэтэ Шыхьанчэрые зипащэр щыхадзыгъагъ.

А лъэхъаным адыгэ лэжьэкіо къызэрыкіохэм янахьыбэм тхэкіэ-еджакіз ашіэщтыгьэп, хэкум еджапіз итыгьэп піоми хъущт, 1919-рэ илъэсым нэс псауныгьэр къзухъумэгъэным пылъ къулыкъу иіагъэп. Хьахъуратэр зипэщэ хэку гъэцэкіэкіо комитетэу зэхащагъэр ыкіуачіз къызэрихьэу щыіэкіакіз гъэпсыгьэным фежьэгъагъ.

А илъэс къинхэм хэку гъэцэкlэкlо комитетым иlофшlэн лъэныкъо зэфэшъхьафхэм атегъэпсыкlыгъэу зэхащэщтыгъ: экономикэм зыкъегъэlэтыгъэныр, бзэджэшlэ-хъункlакlохэм пхъашэу апэуцужьыгъэныр, цlыфхэм яегъэджэн, псауныгъэр къэухъумэгъэным

хэхьоныгъэ ягъэшіыгьэныр, специалистхэр гъэхьазырыгъэнхэр, къушъхьэчіэс бзылъфыгъэхэм зэкіэми афэдэу шъхьафитыныгъэ ягъэгъотыгъэныр. А лъэныкъо пстэумкіэ Іофхэр чіыпіэхэм зэращылъыкіуатэхэрэм ышъхьэкіэ Хьахъуратэм защигъэгъуазэщтыгъ, щыкіагъэхэмрэ хэукъоныгъэхэмрэ дэгъэзыжьыгъэнхэм ыкlyaчlэ ахилъхьэщтыгъ.

Хэку гъэцэкІэкІо комитетым итхьаматэу, нэужым партием и Адыгэ хэку комитет иапэрэ секретарэу зыщытыгьэ илъэсхэм Адыгеим промышленностымкІи, социальнэ-культурэ щы ак Іэмк Іи хэхъоныгы дехохшестыносхех. Апэрэ илъэситф къодыем Адыгеим ипромышленность мылъку шъхьа! у и! эр фэди 6-к! э, продукциеу къыдагъэкІырэр фэди 7-кіэ, Іофшіэпіэ чіыпіэхэр фэди 5-кІэ нахьыбэ хъугъагъэх. 1931-рэ илъэсым ыкlэхэм яхъулІзу Адыгеим щыпсэухэрэм япроцент 85-м тхэкіэ-еджакіэ араъэшІэтать.

1935-рэ илъэсым чъэпыогъум и 5-м Хьахъурэтэ Шыхьанчэрые идунай ыхъожьыгъ. Ащыуж илъэс 80 теш!эжьыгъ нахьмыш!эми, непэ къызнэсыгъэми ар ц!ыфхэм ащыгъупшэрэп, ш!ук!э игугъу аш!ы, агъэлъап!э. Непэ адыгэ революционерымыц!э ахьы Мыекъуапэрэ Краснодаррэ яурамхэм, къуаджэу Афыпсыпэ саугъэт къыщыфызэ!уахыгъ. Гъэхъагъэу и!эхэм къак!элъык!оу 1924-рэ илъэсым Жъогъо Плъыжьым иорден къыфагъэшъошагъ.

ТХЬАРКЪОХЪО Адам.

Осмэнхьаджэкъохэм ялъагъо

лъызыгъэкІуатэрэр

Осмэнхьаджэбын ящытхъурэ ядахэрэ арагьаюзэ гьашэр къахьыгъ. Джыри тыкІэлагъ ахэм ялэжьэкіэ-псэукіэ зэрэщысэтехыпіэр, фэшіыгьэу зэрэщыІэхэр, адыгагьэ ахэльэу зэрэзекІохэрэр, хьакІаби къафыдахьэу зэрэщытыр тиунагъо шызэхэтхы зэхъум. Ятэжъ пlашъэр Мыгу Осмэн-Хьаджэр ары. Ащ илъфыгъэхэм ащыщэу тыкъызтегущыІэщтыр Щэбанэ иунагъу. Тэ дэгъоу тшІэщтыгъэхэр, бэрэ тызјукјэу щытыгъэхэр ащ икІалэхэу Юнысрэ Сэфэрбыйрэ.

ТІуми (Алахьым джэнэтыр

къарет) унэгъо дахэхэр ашІагьэх. Яльфыгъэхэм къакІэхъухьажьыгъэхэм къапыфэжьыгьэхэр непэ къытхэтых, къыддэлажьэх, ятэжъ пlашъэхэм ялъагъо агъэкІодырэп. Ахэм ащыщэу зигугъу къэтшІыщтыр ПенсиехэмкІэ фондым икъутамэу Адыгэкъалэ дэтым итхьаматэу Мыгу Адам Сэфэрбый ыкъор ары. Янэу Раисэ ЕдэпсыкъоежъыемкІэ Хэкужъмэ япхъу. Мыгу Адамэ ищы-

Іэныгъэ гъогу кІыхьэп. 1965-рэ илъэсым ишышъхьэІу мазэ и 12-м Ленинэхьаблэ къыщыхъугъ. Я 3-рэ классым ихьагъэу чылэр загьэкощым ятэ-янэхэм Хьэлъэкъуае псэупіэкіэ къыхахи, ащ еджэныр щылъигъэкІотагъ. ЕджапІэр къызеухым, Мыекъопэ мэкъумэщ техникумым чІэхьагъ. Ащ чаащи, илъэситю дзэм къулыкъу къыщихьыгъ. КъызэкІожьым, шоферэу Іоф ышІэзэ техникумыр къыухыжынгь. Нэужым Тэхъутэмыкъое гъомылэпхъэшІ комбинатым исклад изаведующэу, етІанэ зэфэшІыгъэ Іахьзэхэлъ обществэу «Адыгейские руды» зыфиюорэм идиректор игуадзэу лэжьагъэ. 1998-рэ илъэсым Адыгэкъалэрэ Теуцожь районымрэ яадминистрацие къырагъэблагъэ, ІофшІэнхэр зэхэщэгъэнхэмкІэ отделым ипащэу агъэнафэ. 2001-рэ илъэсым, Теуцожь районым игупчэ Пэнэжьыкъуае къызахьыжьым, ПенсиехэмкІэ фондым АдыгэкъалэкІэ и Къутамэ пащэ фашіыгъзу а Ізнатізр щытхъу хэлъэу егъэцакіэ. Ахэм адакіоу игъэсэныгъи хигъэхъон зэрэфаер щыгъупшагъэп, іоф ышіэзэ, ипшъэрылъхэр дэгъоу ыгъэцакіэхэзэ, Пшызэ къэралыгъо аграрнэ ыкіи Адыгэ къэралыгъо университетхэр къыухыжьыгъэх, экономист ыкіи юрист сэнэхьатхэр зэригъэгъотыгъэх.

Зипэщэ коллективыр пэрытхэм ахалъытэ

 Сызипэщэ коллективыр инэп, — тиупчІэхэм яджэуапхэр къаритыжьызэ, яюфшіэн зэрэзэхащэрэр, тапэкіэ хэхъо--оІефк Ішеф мехнышь дехеслын фашіэхэр зэрагъэцакіэхэрэр къытфиІотэнэу къырегъажьэ Мыгу Адамэ. — Тызэрэхъурэр нэбгырэ 23-рэ. ТиІофышІэхэм гурытымкІэ аныбжь илъэс 37-рэ. ЗэкІэми апшъэрэ гъэсэныгъэ я — бухгалтерых, экономистых, юристых. ЗетэгъэжьакІэм ащ Іофыр тетыгьэп. Ау нэужым Іоф ашІэзэ институтхэр къязгъэухыжьыгъ. Типшъэшъэжъыехэр хъупхъэх, адыгэгъэ дахэ ахэлъ, зипшъэрылъхэр зымыгъэцакІэрэ ахэтэп. Хъупхъэхэм анахь хъупхъэжьхэм ацІэ къесІон — отделхэм япащэу ЛІыхьэтыкъо Разыет, Нэгьоикьо Саид, Хъунэго Сусан, специалистхэу Шумэн Асиет, Бэрэтэрэ Рим, ХъокІо Асиет, юристэу КІыкІ Фатим, нэмыкІхэри.

Іофшіэнымкіи амалышіухэр тиіэх, республикэмкіэ типащэу Къулэ Аскэрбый тіоу зэтетэу тфаригъэшіыгъэ унэм илъэситіу хъугъэу тыщэлажьэ. Техникэкіи, оборудованиекіи щыкіагъэ тиіэп. Лъэшэу тыфэраз. Мэзищым зэ

график гъэнэфагъэм тетэу автобус къытфегъакіошъ, Хьэлъэкъуаерэ къутырэу Псэкъупсэрэ тащэіэ, пенсионерхэу Адыгэкъалэ къэмыкіошъухэрэм заіутэгъакіэ, зыгъэгумэкіыхэрэм защытэгъэгъуазэ.

Мыгу Адамэ яюфшапіэ къытегъэплъыхьэ. Тыдэкіи ціыф щызекіуагъэми умышіэнэу къэбзэ-пъабз, кабинетхэр нэфынэх, гуіэтыпіэх, къэгъагъэхэр тыдэ уплъагъэми олъэгъух. А зэпстэумэ адэлажьэрэр, зыгъэкъабзэхэрэр Хъут Таис.

— Пшъэрылъ шъхьаlэу тиlэр, — еlo Адамэ, — илъэскlэ пенсием кlощтхэр къыхэгъэщыгъэнхэр, ищыкlэгъэ тхылъхэр ягъэгъэхьазырыгъэнхэр ары. Пенсионер 4343-рэ тиl. Ахэм азыныкъом нахьыбэм пенсиер банкымкlэ афэтэгъэхьы, адрэхэм почтэм иlофышlэхэм игъом аlэкlагъахьэ. Мазэ къэс типенсионерхэм сомэ миллион 49-рэ, зы мафэкlи тымыгъэгужъоу, ятэты.

Ны мылъкум фэгъэхьыгъэ программэр 2007-рэ илъэсым агъэцакізу зырагъажьэм, апзу ар мэфэкі шіыкізм тетзу зэттыгъагъэр Мыгу Замир. Ны мылъкум исертификат зэттыгъахэр унэгъо 870-рэ. Ахэм ащыщэу я 500-мрэ я 777-мрэ сертификатхэмрэ зэттынэу хъугъэхэ Ліышэ Лианэрэ Ліымыщэкъо Рузанэрэ шіухъафтынхэри афэтшіыгъэх.

Илъэс 90 — 100 зыгъэшlагъэхэр зэтэгъашlэх, ветеранхэм я Совет итхьаматэу Джэндэрэ Мосэ, къэлэ адинистрацием иlофышlэ тигъусэу ядэжь тэкlo, тафэгушlо. Нэжъ-lужъхэр зэрысхэ унэгъуибгъумэ гъэстыныпхъэ шхъуантlэр афитщагъ.

«Адыгэ макъэми» иныбджэгъух

— ТиунагъокІэ адыгэ гъэзетыр егъашІэми къытфакІозэ къэтхьыгъ, — elo Адамэ. — СшъхьэкІэ лъэпкъ гъэзетыр сикІас. Унэм сызихьажькІэ апэ сызлъыІабэхэрэм ащыщ. СэшІэ, сигуапэ тикъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый «Адыгэ макъэм» икІэтхэн лъэшэу зэрэпылъыр. Сэ сиІофшІэгъухэр илъэс пчъагъэ хъугъэу кІатхэх. Адыгэ гъэзетыр къызфыдэкІырэр тэры, адыгэхэр ары.

Мыгу Адамэ Алахым гульытэшхо къызхилъхьагъэхэм ащыщ. Жэбзэ дахи Іуль. Иадыгагьэ гъунэнчъ, Іофшіэкіошху, зэхэщэкіо Іуш. Арын фае цыхьэ зыкіыфашіырэр, зыкіагъэныбджэгъурэр.

Бэмыші у ащ ыныбжь илъэс 50 зэрэхъугъэр хигъэунэфыкІыгъ. Адыгэкъалэ Іофшіапіэ къыдэкІынэп къыфэмыгушІуагъэ. Ар Адамэ илэжьэкІэ-псэукІэ, иадыгэгъэ-зекІуакІэ къакІэлъыкІуагъ. Адыгэ Республикэм и ЛІышъхьэу Тхьак Іущынэ Аслъан шІуфэс тхыль къыфигьэхьыгь. Къулэ Аскэрбый Адыгэкъалэ имэрэу Хьатэгъу Налбый, народнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Лыхэсэ Юрэ, нэмыкІхэми щытхъу тхылъхэр къыратыгьэх, «Адыгэкъалэ ицІыф гьэшlуагь» зыфиlорэ щытхъуціэри къыфаусыгь. Ащ ыпэкіэ къылэжьыгъэхэу иІэх Адыгэ Республикэм и Парламент и Щытхъу тхылъ, Урысыем ПенсиехэмкІэ ифонд ишІуфэс тхылърэ ащ ибгъэхэлъхьэ тамыгъэрэ.

- Щыкіагъэ горэхэри тимыlэхэу щытэп, — elo Мыгу Адамэ. — Ахэм ядэгьэзыжьын тиколлектив к\u00e4ыхьэ-лыхьэ зыригъэшІыштэп. СигушыІэ фабэхэр зыфэзгъазэхэмэ сшІоигьохэр непэ тищытхъоу alopэр къыддэхъуным фэшІ къыткъо тыгъэхэу, тиІэпыІэгъухэу, тикъалэ ипащэхэу Хьатэгъу Налбыйрэ Лыхэсэ Юрэрэ ыкІи республикэмкІэ титхьаматэу Къулэ Аскэрбый. Коллективым ыцІэкІэ «тхьашъуегъэпсэушхо» ясэю. Баиныгъэм нахьи къошныгъэр нахь лъапІ. Синыбджэгъухэм сидунае къагъэдахэ, къагъэбаи.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

О ЩЫІЭНЫГЪЭМ КЪЫХЭХЫГЪЭ СУРЭТХЭР

Сыда чылэм дэсхэр зыфешьохэрэр?

Зэгу, зэгу, зэгу, сыда сэ ешъуакІомэ сызыкІахэптхагьэр? Па. сэ зызакъор ара ешъоу мы чылэм дэсыр? Во-первых, уемышъомэ сыда дэпшІыхьащтыр мы чылэжъэу Тхьэр зыпыкІыжьыгъэм? О ешъорэмрэ емышъорэмрэ къысфэмылъыт, мыщ емышъорэ зи дэсэпышъ, птхьакІумэ теупліанкі. Сыда о хэпшіыкіырэр тэ мыщ хьазабэу дэтлъагъорэм? Тракторнэ бригадэ тиlэжьэп, фермэ дэтыжьэп, зыгорэ къэптыгъун пІонти, о узэмытыгъожьыщтмэ, атыгъущтыр зэкІэри зэхатыгъухьэгъах, къаю пшіэщтыр? «Уешъо» elo, попробуй уемышъу плъэкІыштмэ. Уешъоу, узэрэтхьамыкіэ дэдэр тіэкіу пщигъэгъупшэмэ, ари дэгъуба. Шъхьаем, ащ фэдиз шъони тыдэ къипхышта? Модэ, зыгорэм къеуи ащ нахьышІу, тэри тыхьадэп, чІыфэми, хьафыми тыкъызэреожьын горэ къэдгьотын, амэ тыжъугъэсэныр ары шъо лъэкlэу шъуиlэр. Мы городскойхэр, вообще, цІыф гъэшІэгъоных, перестройкэ горэ къаугупшыси, апэ дэгъоу хэшхыкІыхи, яунэпчъэІупэмэ тучан зырыз аlуашlыхыи, зэкlэри щэн-

щэфыным хэхьажьыгьэх. Сэри ащ сянэкъокъун сіуи зесэгьажьэм, къэсщэфыгъэр зэкіэ «тхьауегьэпсэукіэ» згощи сытіысыжьыгь, илъэситф хъугъэу сичіыфэхэр къыхэсэдзыжьых.

Нахыппере зэманым зы литрэныкъокІэ сичэу хъурэябзэу гъучіычкіэ къызэрэсшіыхьан къысфащэщтыгьэ, литрэныкъокІэ симэкъуи къысфащэжьыщтыгьэ, коц машини къысфырагъэущтыгъэ. Джы сыда? Перестройкэ шъушІыгъэ, арыба? Боу шъумэлэдец! Адэ тыдэ щыІа пынджыр зэрэІутхыжьыщтыгьэ комбайнэ пшІыкІутІоу чылэ гъунэм Іутыгъэхэр? Фермэу чэмышъэ пчъагъэ зычіэтыгъэр, чэмхэр хэсэгъэкІыжьышъ? Чырбыщ заводэу чылэр ІофышІэ зыдакІощтыгъэр тыдэ хъугъа? ПшІэрэп арыба? Адэ сэри сшІэрэп. Джары тызкІешъорэр зэрэчылэу, сикъош. Ар етІани тешъомэ дгъотыжьынэу тэрэшІи, боу ешъо одгъэлъэгъуни, ау муахь уагъэгъотыжьыщтышъ. Шъо сыда, зыпари уемышъуахэми, къалэм шъудэсышъ, бэшэрэб нэкІ нычэпэ къэуугъоими, хьалыгъу уасэ къэблэжьын плъэкІыщт, тэры нахь

тхьэр зэуагьэу, бэшэрэб псауи, бэшэрэб нэкІи зымыгьотырэр.

Кукумяум фэдэу тшъхьэхэр тэгьэчэрэгьушь тыдэс, хэт къалэм къикіэу къакіомэ тетхьэусыхылІэн тэІошъ. Ахэри Іушы хъугъэх, шІурышІукІэ къыодэ-Іужьыхэрэп, ныкъо горэ къырадзынышъ ямашинэ, «шъуешъу сэ сихьатыркіэ» аіонышъ, зы-Іурагьэхыжьыщт. Ашъхьэ дэгьэнэгъэ зэпыт, былымым рифыжьагъэх, ау чылэжъэу къыздэкlыгъэм «зыгорэкlэ тыдэlэпы-Іэн» aloy агу къэкІырэп. А шъхьэкІо заулэр уиІэу сыдэущтэу уемышъощта? Къаlo. Чылэ пэпчъ унэ нэкІ шъэныкъом къехъу адэт зи имысыжьэу. Дэліыкіырэр бэкіэ нахьыб къыдахъорэм нахьи, узфэгумэкіынэу тиіэр бэ. Мары ори а литрэныкъом ушъхьасыгъэп, къытебгъэуцуагъ, Тхьэм уегъэпсэу, тэ мыщ тытхъэным паеп тызкіешъорэр, унэм тихьажьмэ къытпэгъокіыщтхэм анэ тызэрэкіэплъэщтым пае нахь.

«Пап, ахъщэ къаштэ» ыІомэ сабыим, сыд ептыщтыр уиджыбачІэ нэкІымэ? Тэра Іоф зышІэнэу фэмыер? Дгъотырэп нахь, уашъом дэбыбэерэ къухьэхэри тыугъоин тлъэкІыщт. Сыда, чылэм дэсхэр нахь цакох къыпшІошІа, тэри теджагъ, тепщагъ, зыгори мы гъашІэм щытлъэгъугъ, ау зы Горбачев горэм тигъэунэхъугъ. Сыд ащ иперестройкэ тэ чылэмкІэ къытфи-

шІагъэр? А илъэс тІокІищым тыугъоигъэ тІэкІур, тыгъужъхэр мэлахъо ышІыхи, зэкІэри зэхаригъэшхыхьажьыгъ. А «тыгъужъ мэлахъомэ» тэ тахэфагъэмэ Іофа, тыжэ укъоу, джы къыднэмысымэ, джы къыднэсыщт тІозэ, зыдгъэунэхъужьыгъ. Гъунэу тызнэсыгъэр тхьамыкІэгъо дэд.

Зымафэ садэжь къэкІуагъ Мэрзэбэч ягуащэ, шъыпкъэр піощтмэ, сигъэщхыгь ыкіи сигъэгуІэжьыгь. «Сахьид, — ыІуагь, - сомэ минипшІ чІыфэ къысэмытмэ хъущтэп, силіыжъ сымэджэщым щагьэу ягьэбзэгьэн фае ижъэжъые, джары ащ хирургым уасэу къыриюлагъэр. Сызгъэщхыгъэр, зэтеубытагъэу сомэ минипшІ къыозытын мы чылэм дэса, синанэгущ? Ямытымэ, адрэхэм къыоплъыхэзэ уагъэліэщт, къаіо пшіэщтыр. Тумы Тхьэм ешІ сІуи, сибыгъужъ сщи естыгъ, адэ сыда пшІэщтыр, гъунэгъу лІыжъ, тхьамыкІ, сымадж.

Джы литрэныкъокіэ зи бгъэхъэжьыщтэп, сипычыу, минми зи къыхьыжьырэп, ау пенсиеу къытатырэр минырэ ныкъорэ, псэу ппъэкіымэ. «Уешъо» шъою, уемышъу плъэкіымэ, сыда ащ шъо хэшъушіыкіырэр? Къигъахъу одэ шъхьэр умыубатэу, тешъощт хабзэу тыкъычіэзынагъэм ыгу тыкъэкіыжьыфэ нэс.

> МЭДЖЭДЖЭ Мэдин.

«Зэфэмыдэ **зэдашъорэп...**»

ХьэшІуцІэ лІы бэрэчэт. Ыгукіэ хые, тхьагьэпціыгьэ ышіэрэп. Ау ныбджэгъу дэгъу инасып къыхьыгъэп. Джырэ уахътэм ухые дэдэ хъумэ, уинасып къыхьырэп, ау утхьагъэпцІэу, хъоршэрыгьэ т!эк!у къыпхэфэмэ, «джар лІы» alo. Адэ сыд фэда ащ ишъэогъу Нэкъарэ? Ащ укІэхьан плъэкІыщтэп. Тыдэ тІысыгъэми, Тхьэм къыфыридзыхэу elo. Мафэ горэм урамым къырыкІозэ ыпэкІэ зэплъэм, тхыльыпІэ зэкІоцІыщыхьагьэр ыльэгъугъ. Ащ пымылъэу блэкІыгъ, ау ыгукІэ мыгупсэфэу къыгъэзэжьи, къышти, гуІэзэ джыбэм ридзагь. Къыгьотыгьэр иджыбачІэ щиІыгъэу къакІозэ, ХьэшІуціэ къыіукіагь. Тіэкіурэ къэкІуагъэхэу Нэкъарэ къеlo:

— Къеплъ Нэкъарэ Тхьэм къыфыридзыхыгъэм, — тхыльып на щыхьагъэу иджыбэ ахъщэ къырихи къызэк ноцихыгъ, документхэм ахъщэ ахэлъэу къыч на кънчък на кършин на

къэщтагъ, ау ахъщэу ыlэ зытелъым, тlэкlу гу къызlэпыригъэшlыхьажьыгъ.

— Олахьэ насыпышхо уиlэм, Нэкъар. Мы урамым бэрэ сыкъырэкlо сэ, ау зи къыщызгъотыгъэп. Къэзгъотыгъэми, сыщтэныешъ, къэсштэныеп. Ошlа, джы дунаим техъухьэрэр бэ, телевизорымкlи, радиомкlи къаlо ащ фэдэу зыгорэ плъэгъумэ, уеlэ мыхъунэу, джащ лъыпытэу милицием макъэ ебгъэlунэу.

— Адэ, Хьэшіуці, мы къэзгьотыгъэ тхылъыпіэ щыхьагъэр сэрэгьэтіыльыжьа? — къеупчіы Нэкъарэ

— Хьау, хьау! Ащ фэдэ джы тэмыгъашіэ! Нэбгырищ ашіэрэр шъэфыжьэп, алъэгъурэр амы- Іуатэу хъурэп, тэ нэбгыритіу нахь тыхъурэп, арэу зыхъукіэ, тыушъэфын. Услъэгъугъэп, сыплъэгъугъэп.

Гъогубгъум Іут тучаным кlэрыхьэхи пивэ дэгъоу къыщешъуагъэх, ащ етlани шъэ зырыз аркъ тырагъэхьожьи, урамым къытехьажьыгъэх.

— Арэп, мы урамыр ара къызыщыбгьотыгьагьэр тхыльыпіэ щыхьагьэр? — elo Хьэшіуціэ.

— Хьау, ятІонэрэ урамэу мыщ ыпшъэкІэ щыІэр ары, — къыреІо Нэкъарэ.

— Адэ ащ тырэрэкlуа, сэри зэгорэм синасып къыхьынкlи хъунба?

— Хьэу, Хьэшlуцl, гум пыкlырэр псэм пэкlэжьы. О егъашlэм сомэ такъыр бгъэкlодыгьэп, ау уимыахъщэмэ, шыр псы зэрешъорэм фэдэу уешъощт.

Тхьамафэ горэ тешlагьэу Хьэшlуцlэ Нэкъарэ lукlагъ. Ыпэрэ тхьамафэу блэкlыгъэм яlофхэр дэгъоу зэрэщытыгъэр зэкlэм ышъхьэ къеуагъ.

— Арэп, Нэкъар, еще повторить надо же?! — лъэшэу ыгукіз зэрэшіоигьор хэпшіыкізу къыхидзагь.

— ХьэшІуцІ, о уичэзыу, деньги кончились, — шъхьэихыгъэу джэ-уап къыритыжьыгъ Нэкъарэ.

— Сыдэу пІуи, а документы где? — лъэшэу къыжэ-хэкІотагъ ХьэшІуцІэ.

— Ащ Іофыр тетымэ, надо и документы обмывать! — elo Нэкъарэ.

Зэгъусэхэу урамым къытехьагъэх. «Мэкъэгъэlу пхъэмбгъу» зыфиlорэм дэжь къызlохьэхэм, цlыф куп зэхэтэу мэгущыlэ. Нэкъарэ къыгъотыгъэ документхэр зые лlыр ахэм ахэтэу къафеlуатэ ыгъотыжьыгъэмэ зэрэшlоигъомкlэ мэкъэгъэlу атыгъэу, ау тхьамафэ тешlагъэу къэбар гори къылъымыlэсыгъэу еlошъ, лъэшэу мэтхьаусыхэ. Етlани анахьэу зыгъэгумэкlырэр имашинэ псынкlэ пылъ тхылъ-

хэр зэкlэ зэригъусэхэр ары.
— Хьэшlуцl, тызлъыхъурэм тыlукlагъэкlэ усэгъэгугъэ, — лъэшэу къэгумэкlыгъ Нэкъарэ. — Тыгъоснахьыпэ зызэрэд-

гъэлlыгъэр мы хъулъфыгъэм иахъщ.

Хьэшlуцlэ Іофыжьа, ащ нахь льэшэу кьэщтагь Нэкъарэ. Ліым кlэрыхьэхэмэ рашъугьэ ахъщэмкlэ къядэонкlэ щынэхи, ащ итхылъхэр почтэмкlэ фагъэхьыжьынхэу рахъухьагъ.

lукlэжьынэу **хъугъэпти...**

Бзылъфыгъэ хэкІотагъэр ліагъэ. Лъфыгъэхэр иіагъэхэп, кіалэ хэкіынэу щытыгъэп. Изакъоу унэм илъэс пчъагъэрэ исыгъ, илі зэліэм бзылъфыгъэ шъхъэзакъоу унэм къинэгъагъ. Игъунэгъу бзылъфыгъэ горэм ынаіэ къытетэу къылъыплъэщтыгъ, кіэщыгъо горэ ышіымэ хиныщтыгъэп, къэсымаджэмэ. чэщырэ ынаіэ къытетыщтыгъ. Бзылъфыгъэ хэкіотагъэм ащ фэдизэу къош-шыпхъубэ иіагъэп.

Чыжьэу зы къалэ горэм дэсэу иlагъ янэшыпхъу. Бэрэ къакlоу, къахахьэу щытыгъэп. Бзылъфыгъэ шъхьэзакъоу къзнагъэм ишъхьэгъусэ идунай зихъожьыгъэр илъэсипшlым къехъужьыгъагъ. Зэкlэ унэу, щагоу иlэр, ахэм арылъын фаехэр, хэлъхьапlи хэхыпlи имыlэу, арылъыгъэх. Ащ ищагу уздахьэкlэ, уемыхъопсэн плъэкlыщтыгъэп: пхъэшъхьэ-мышъхьэу щыlэм изырызыгъо дэ-

тыгъ, сэнэшъхьэ лъэпкъэу щыІэм ианахь дэгъухэм щагур зэлъаубытыщтыгъ.

ОшІэ-дэмышІзу бзылъфыгьэ шъхьэзакьом идунай ыхьожьыгь. Мафэ горэм къэлэ прокуратурэм бзылъфыгьэ хэкІотагьэ горэ къычІэхьагь. Лъэгъунэу иІэр прокурорым риІуагь: «Сэ бзылъфыгъэу мэзитІу хъугъэу лІагъэм сыришыпхъу, сэ нэмыкІ къалэ сыдэс, илІакІэ сшІотэрэзэп, зыгорэ рашІагъ». Зы-

фаеу прокурорым зэрелъэјугъэр ихьадэ еплъыжьынэу ары. Прокурорым къыштагъэх тхылъхэр ихьадэгъу къэси зэрэлІагъэр, медэкспертизэу ашІыгъэр зыфэдэр къаlуатэхэу. Ахэр зыкlи къыридзагъэхэп бзылъфыгъэм: «Хьау, имылІэгьоу агъэлІагь сянэ къылъфыгъэ сшыпхъу». Бэныр икІэрыкІэу зэтепхыжьыныр псынкlагъоп, ар зэтезыхыжьыщтыри къэгъотыгъошІоп. Сыд заlуи, шlокlыгьэхэп, «Слъэгъужьын фае сшыпхъу» ыlуи. ЕшъокІо нэбгырищ къаубыти, бэныр зэтырарагьэхыгь. Ащ пае

ахэм ахъщэ шlукlае аритыгъ, ащ дыкlыгъоу бэшэрэб зытlущи къафищэфыгъ. Ышыпхъоу къэкlуагъэм бэным дэлъ шыпхъум ышъхьэ Іэ щифэзэ elo: «А сшыпхъу кlас, сыдэу усымылъэгъоу шlэхэу дунэе шlункlым укlожыгъ, ау щытми узэзгъэлъэгъужьынэу джы мары сыкъэкlуагъ, гъогумаф, сшыпхъу lэшlу!» А гущыlэ отэрыр къызеухым, бэныр зэтезыхыгъэмэ къариlуагъ: «Сэ згъэкlотэжьыгъахэ, джы ятlэр тешъулъхьажьын шъуфит».

ХЪОДЭ Сэфэр.

7

(КъызыкІэлъыкІорэр Іоныгъом и 16-м къыдэкІыгъэ номерым ит).

Ары сэри къасіомэ сшіоигъуагъэр: elудэфэкl ригъаloy мэфитум къулежен ныбем ят ре къыдэтщыгъ. Ыгу къызэрэсфэузырэм къыхэкІэу нанэ, Куращэ, мэфитіум сшіагъэр ыцагэ дэхьагьэп, хьау, зыкІи ыгьэтхъагъэп. «Хъун, хъун, сикІэлэшху. тыгъуасэ къин хъушэ нэбзыйкъуаемэ къыуагъэлъэгъугъ, зэшхэр, тиунэкъощхэр зэхэбэнэнхи, зэуи ащыхъущтэп ар, о мыщ фэдэ Іофмэ уясагъэп» ыІомэ, гъумы-тІымызэ, тхьамыкІэм Іэ къысщифэзэ, ыгу рэхьатыгъэп. «Хьау, нан, тыгъуасэрэм сыкъэхьаолыягъ» сэІо, ерагьэу сэгьэІасэ. Ащ фэдизым шампанскэм ымэ къыс-Іуоу сшІошІышъ, чІыгьуанэ згьотмэ сипшыхьажьыщт. Сыдми, бэдэд а мэфитІум нанэрэ сэрырэ тыгу къэдгьэкІыжьыгьэри, щхынкІи дгъэхъагъэри.

Джы, умышіэмэ мыстхъэ бэщ ціынэкіэ утын-ужъгъын сырагьэфагъ піонэу, лыпцэу схэлъыр шыпцэкіэ зэпакъудыеу къысшіошіы, ар къодыеп, чіыпіэчіыпіэхэу щызэпачыхэрэми ехьщырых.

— А Кын, а Лалыхъу! Мы кlэлэ тхьамыкlэм ышlэрэр къежъугъэlотэгъах, зежъугъэгъэпсэфба!.. — Куращэ ишъаомэ ажэхэбанэ.

— А нан, зыпарэкІи къысэхьылъэкІырэп, — сэІо.

Бгычіэм чіэт машэм Цып ары итыр, щальэмэ ятіэр къарызытакъорэр. Кын, Лалыхъу, сэры, адрэ кіалэхэри — щэлъэ ушъагъэхэр тэхьых. Мычыжьэу, шыкур, къуладжэм дэт, тэхьышъ, ащ итэтакъо. Щэлъэшхо ушъэгъитіоу стамэ езытхъыхырэмэ Куращэ къятхъо, гупсэф ыгъотырэп, сэ сыфызэкіакіорэп, «а нан, зыкіи къысэхьылъэкіырэп» шъэрэ минырэ къыкіэсэіотыкіыжьы.

— А-енасын! Зэрэмыдаlорэр шъулъэгъурэба! Іысти, тlэкlу зыгъэпсэф сэlo!

Сэхьы, кум исэтакъо ...

— Нын, адэ тэ моущтэу угу къытэгъурэпи! — нахь жъгъэйхэр мэщхых, сэмэркъэу Іупэгъэдумы ешІэх.

— Шъо шъуянэ шъуашъхьагъ ит, — мэхьаныбэ кlилъхьэзэ, нанэ сэ зыкъыстыреубгъо, чэткъуртэм фэдэу. — Шъузихьажьыджэ, шъуиlанэ шlыгъахэ! Ым, арыба, тэрэзба ясlорэр, сикlэлэшку!

Сипхъорэлъфэгъумэ а мафэм сызэряхъопсэгъагъэр къэсэмыгъаlу. Ахэмэ сэ сызэряхъуапс! Хъуапсэм ишъоу жъожьыгъэ бакъмэр-такъырышхоу сіушъхьэ къытырилъхьэмэ, къытырилъхьэзэ. Ары сэІо, шІущэу кІалэхэр зэрэзэкъотхэр, ахэр зэрэзэде эжьхэрэр. Сэщ фэдэу чылэм сыдэкІыни, къалэм зызгъэзэн зыІони зэшхэм къахэкlыгъэп. Іуи шІи ахэслъэгъуагъэп. Ары, къинышхо спэкІэкІыгъ тыгъуасэрэ тыгъоснахьыпэрэ, ау джы мы зыпашъхьэ сисым фэдэу, сэри зыпарэкІи къиныр зэхэсшІагъэп.

ЕтІэ щэлъэшхор сэхьы, кум исэтакъо, сэхьы, кум исэтакъо, мо завым ипероупэ зэригъэпсынкІэрэм ехьщырэу, нахьи сеужьырзэ, Лалыхъурэ сэрырэ тызэнэкъокъу пІонэу. Ары шъхьаем, Лалыхъу укІэхьана — Лалыхъу кІэлэ зикъэмыщ.

— Лалыхъу кlэлэ зикъэмыщ. Куращэ мыщ ыпэкlэ къызэриlогъагъэу, Тхьэм инасып къырегъэубыт, къыщэн гухэлъи иl. Арэпышъ, Лалыхъу — унэешlы. Хьазырэуи марышъ гъунэм рифылlагъ!

СшІэрэм фэдэу тыгъоснахьыпэ, Светланэтхэм сакъыз-ІэкІэкІыжьым, Кулэ дэжь сырекІокІи, Іофыр зытетыр гурызгъэЈуагъ, гъэзет горэхэри къыщысщэфыгъ, къащэгъакіэхэу сытефагъэти. «Соцыри» ары. ЕтІанэ ГъукІэмкъомэ адэжь занкІэу зезгьэхьыжьыгь. Кулэ лъэшэу гуlагъэ. Кlo, хъун, ыгу къырерэмыгъау. СыкъызфэкІуагъэр къызызэпэмыфэм, сэ зыми сыгу фыщылъыжьыгъэп. Ащ нахь псэпэшхо хъун сіуагъэ Шыблэкъохьаблэ сыкІожьэу Куращэрэ Аслъанкозрэ картошкэр къадычІэсхыжьмэ. Джы нэсфэ Аслъанкоз еджапІэм къикІыжьыгъэнщтын. Шъыпкъэ, Кулэ ичІыфэ къыстефагъ. ау хъун, ащи зыгорэущтэу щэджэгьошхо пчэгур непэ зыlыгъыгъэр?»

Тхьагьэпціыба Светлани, сыгу къихьагьэр къышіагь:

— А Марэтыр джа Марэтэу плъэгъугъэр ары, Тембот...
— Пкlыхьэпlэплъэ Бэдэф-дахэм ымакъэ фэдэу зыригъэшlызэ, етlани къыпигъэхъожьыгъ. — Орэп, уаужкlэ къикlыщтмэ ар я Марэт, Тембот!..

— ЫІорэр! Адэ джы сэ арэу жъы сыхъугъа, Светлан, сыгу къыщымыу!эш!ужьынэу зыгорэхэр, — зызгъэсэмэркъэузэ сыщхыгъ.

— Хьау! Уаужкlэ къикlыщтмэ ар я Марэт, сэlо нахь... Гукъао зыщыбгъэхъунэу щытэп.

...Нэ шіуціэшхо, нэпцэ зэзэкі еішпу охшеірші въопсым хэт къэрэу пшъэ кlыхь пlонэу, столым тырегъэуцо. Ныдэльфыбзэмкlэ къыухэсыгьэр къызгурымыlогъэнкlэ къыстещтыхьажьыгъэ фэдэу, етlани урысыбзэкlэ къыкlelотыкlыжьы.

— Ары, ары, боу бэрэ тыкъыпіуплъыхьагъ, — бзыу пагъэу къыіотэкъу Асиет добэрэдж ціыкіуми, ащи исэмэркъэушху. — Къыбдесэгъаштэ, Марэт Осменовна, тэрэз дэдэу епіуагъ. Тембот Карагулановичыр хымэп ныіа тэркіз! — Бжыхьэпэ ежьэгъакіэм дунаир чъыіэп піощт шъхьаем, пшъэдэлъ шарф фыжьыбзосым ыцыпэ лъэныкъо сэмэгуіэмкіз зыдиіыгъ, ычый жьыр римыгъэокіынэу ыіозэ бзылъфыгъэ ныбжьыкіэр лъэшэу фэг

ЦУЕКЪО Юныс

год литературы в РОССИИ 2015

лъэlу! — мэшlо тэп дэд Светланэ.

Асиети, чэсэй пычыгъэм ыжэгъу ригъашюзэ, ишъыпкъэ тlатl: «Къытебгъэфагъэп, къытебгъэфагъэп! Ей, ей, пшъашъэхэр, къэшlэгъошlу фэхъущтэп ар а сызыхаплъэрэм!» — Ащ пъыпытэу зыщыпкlи, ыкlыб фэгъэзэгъэ пчъэр макləу lуищэигъ.

— Сэфэр Даудович, ал, дэгу уч!эхъухьагъа ори непэ! Мы шампанскэр къак!уи, моу къытфызэ!ух, псапэ хъун! Мыщ фэдэ ситуациехэм зыуудэгоу къебгъэжьагъ...

Сэфэрэу плъэгъурэм зэригъэжагъэхэп. Бэшэрэб шъхьаlур дигъэзыезэ:

— Модэ мо щытыр! — топ омэкъэшхокіэ апчыр къызы- іуехыр ары ныіэп Сэфэр сэ гу къызыслъитагъэр. — Зи къашъуіорэп адэ, хьэкіэшхом тыхэшъогъэны!

Санэ зэрешъохэрэ апч лъэкъок ыхьэмэ арызыбзэу мо шхьонт в Іэл дыджырыджыр мэпшапшіэ. Шоколад къэмланыр, Тхьэ щэхъу сымышізу, ныпчэдыжь стол къуапэм пшъашъэмэ сэ афытеслъхьэгъагъ. Еплъ, а хъугъэ-шіагъэмэ лъэхъанхэм ежьмэ чіыпіэшіухэр зэрэщаубытыхэрэм! Сэфэр, юфыр ащ нэсыгъ шіошіи, мырэущтэу къыригъэжьагъ:

— Зипаю мафэр хэт пюн о, Тембот?! — стэмашъхьэ ыlэ зэрэтель-тельэу синыбджэгъужъ, Сэфэр, къысэупчlыгъэп, къысэупчlыгъэп, къысэупчlыгъэшlызэ, столыlум нахь къекlолlагъ.

— Ым! Піорэр?.. — ащ нахь къэсіонэу игъо сыригъэфагъэп.

— ... Ну, милый мой, угу къэбзэ-Іубзэу зэритхьакІыкІыгьэр мы щытхэм, ты извини, язгъэшІэжьынэу сыфежьэжьынэп, еу, моу Светланэрэ Чыназрэ хъохъубжъэ бэлахьыжъ горэм къафелъэдэкъау...— хэукъоныгъэшхо горэ зышІыгъэм фэдэу Сэфэр ащ лъыпытэу къытыригъэзэжьи, етІани къыгъэтэрэзыжьыгъ, — Чыназ Бечевичымрэ...

— Ащыгъум Светлана Умаровнами тэжъугъаlo!.. — Нэджэрыкъомэ я Марэт къаигъэшыкlэу зыкъигъэпсыгъ...

— Нарт лъэпкъыр Тхьэ егъэбагъу! — сихъохъубжъэ джарэу кlэкlыгъэ.

Сыдми а мафэм, спсэ сыхэ!эжьыгь, ау нахь сытхъэжьэуи мафэ къысэк!угъэп.

2

... Марышъ джы, зытесшіыхьэрэри сымышізу, нахьи нахь згъэльапіззэ, нахьи нахь гупсэу къысщыхъузэ, завым икабинет сыкъызычізкіым, Светланэ истолыіу сыкізрыхьагъ:

— Т и з ы к ъ у а д ж э къыфэпіотагъэба, Светлан, тыгъоснахьыпэ къысэхъуліагъэр? Подклассым щызэдедгъажьи, япліэнэрэ классым нэс сшіоші, Чыназэрэ сэрырэ Шыблэкъохьэблэ школым тыщызэдеджагъ.

(Джыри къыкІэлъыкІощт).

Дэгъунэкъо Тембот игумэкІыпІэхэр

(Романыкіэм щыщ пычыгъохэр)

сышІокІыжьын. Армырмэ, а пчыхьэр ары ныІэп Лалыхъу етІэдэщ шІыхьаф зэриІэщтыр сэри зыщысшІэгъагъэр...

Джыри марышъ Хьабибэ ынахэ сыкаплъэшъ сыщыс, ау ежь зыlэпызыщагъэм щэхъурэ алахь-алахьы горэ къыкlэсыджыкlын слъэкlырэп, сыгу мырэхьатэу сыкъэтэджыгъ. Сычlэкlыни, гъэзетыкlэхэр къахьыгъэхэмэ сахэплъэн сlyaгъэ, тэ сыд, Китаим къыщежьагъэр культурэ революциешхоба?! Сыгу мэжъэражъэ!

2

Мырэущтэу ащыгъум сыгу жьы тlэкlу къыдэзгъэхьан...

Джэнэт горэ щыІэмэ, тыгьоснахьыпэрэ щэджэгъо Іанэм тхъагъоу щыстхъыгъэр зэкІэ, джэнэтым изы мэфэ папкі. Іанэми сшіэрэп, шампанскэ апч закъомрэ «Краснэ коммунар» конфет къэмланитІумрэ, Іупсыр къырагъачъэу, шоколад сурэт кІэракІэхэр атешІыхьагьэхэу: нэужым кофэ-щаибжъэхэмрэ арыгьэ ныІэп Іанэр къэзыгьэкІэракІэщтыгъэр дахэу сапашъхьэ къеуцожьых марышъ. А гъомылэпхъэ пшъхьапэм ыкІыІу зыкъишІыжьыгъ бзылъфыгъэ зэкІужь ермафэу ащыгъум тиlагъэм, Нэджэдыкъомэ япшъашъэу Марэт ары зыфасІорэр! «Нарт я Дэхэнагъо зылъэгъугъэм пшъэшъэ дахэ слъэгъугъэп ерэмыly» зэраloy, Нэджэдыкъо Марэт зылъэгъугъэм «пшъэшъэ дахэ сапэ къифагьэп ерэмыly» сіуи, сыгукіэ сыщхыгъ. Ардэдэми гъомылэпхъэ пшъхьапэм ыкІыІу зыкъишІыжьыгь ермафэу тиІэгъэ пшъашъэм, Нэджэрыкъомэ я Марэт зыфас-Іорэр! Гъомылэпхъэ зэгъэфэкІо бэлахьышъ а пшъашъэр! А мафэм сыкъигъэкІотэжьызэ, Светланэ сесэмэркъэугъагъ: «Хэт, Светлан, мы Марэтэу ушху; напlэхэр махэу тыригьаплlэхэу шlыкlашlу; игущыlакlи тхъытхъынчъэу гур зэгуегъэуты; ары, моу хигъэтlысхьэзэ, гущыlэр тыжьыныпсым гуlэнчъэу хигъэчъыкlырэм ехьщыр.

Марэт сэ Іоф дэсшІагьэп, сауж ар мыщ къызыІухьагъэр. Сэщ нахь зэрэнахьыкІэр итепльэкІи гъуащэрэп. Марэт Мыекъуапэ дэт пединститутым ифизмат «дышъэ медалыр ыІыгъэу чІахьи, диплом плъыжьыр ыІыгъэу къычІэкІыжьыгъ» аюшъ, иІофшІэгъухэр рэгушхох! Напіэхэр махэу тыригъапліэхэзэ, шІыкІашІу, игущыІакІи тхъытхъынчъэ, ары, моу хигъэтІысхьэзэ, гущыІэхэр тыжьыныпсым гуІэнчъэу хигъэчъыкІыхэзэ.

Санэр зэрагъэхьорэ апч лъапіэр хъэдэн фыжь шъабэмкізыгъэлыдыжьзэ, пшъашъэр ары апэрэу гущыіэгъу сыкъэзышіы

— Мыпчэдыжь укъызычlахьэм, Тембот Карагуланович, инэу тыгу хэбгъэкlыгъ...

Сэмэркъэу хэмылъэу сишъыпкъэу сыкъык игъэщтагъ:

- Ым, Марэт! зыфэсхьын сшІэрэпышъ, сеплъы нэбэнабэу. — Уишъыпкъэу къэolya?!
- Ащ фэдэ loфкlэ сэмэркъэу ашlырэп...
- Klo, мы зымкlэ фэгъэгъу, Марэт, гъогу чыжьи къытекlыгъ, арэу ыгу имых! Светлан ары джы укlытэжьызэ, зынэгу пчэдыжь ошъо чэпэ шэплъэу зыкъызэзыхъокlырэр.
- ЗыкІисымыхытэр, исхы пакІопышъ, боу исхыщэн! Светлана Умаровнам уфэгушІуагъэп!..

Іохъугъэмэ сэІо, пшъэшъэ ІупшІэ шъоушхом нэплъэгъу гуІэжьынкІэ зытесэгъакІэ. Іохъугъэ Іоф зэримыІэр ымыгыэгъуащэу, екІурабгъоу, нэпшІищ самбырыпс. Сэнэшъолъэ зэпэлыд лъэпэ-лъагэу ыІыгъыр,

сакъы, зыпарэкіи ар ыгъэнэгъуаджэрэп. — Счый простудить сшіыгъэмэ сшіэрэп, прямо кошмар, къысфэжъугъэгъу, хьалэчы сырегъафэ... — Бгъэмоп бзыужъыеу зегъэлъагъо, шіыкіаеу зыхеіэтыкіы: сэ сызышіомышіыжьмэ, сызышіошіын щыіэп къыригъэкіы фэдэу.

Тянэшым ягуащэ, Куращэ, къыІогъагъэр сшъхьэ къехьажьы: а нэбзыйкъое бзылъфыгъэмэ афэсакъ...

— Адэ мытэрэз cloy сихэбзагъа сэ, Асиет Касеевна! Ащ фэдэхэр боу гушlогъошхох ...

— А-а, хэкум защэжьыгъэм къыщегъэжьагъэу Тембот Карагуланэвичыр пагэ хъугъэ, — бзылъфыгъэу щысмэ ащыщ зыригъэукlыхьагъ.

Сэры джы, шъыпкъэмэ, пыи шъэхьахьэу къыхагъэщыгъэр, хьау, пчэгум раубытагъэр — бгырыс Іэлыр ары! Урысыбзэр, плъэгъурэба, дахэу агъэлъае.

Джырэп, бэшlагъэу сэ гу зэрэлъыстагъэмкlэ, районом чlэсмэ язакъоп, зэрэ Нэбзый-къуаеуи зэлъиухъытагъ а тэ тымыбзэм: плъэгъурэба джы телеграммэр столицэм зыгъэхьыгъэмэ алъабжъэ зэрэрагъэнагъэр?! Нэузырышхуи зыфашlыжыгъэ: «Джэуап къытэшъотыжьыфэкlэ, тикlалэхэр школым дгъэкlощтхэп...» ЧП!

— А Светлан, — къэгъэгъэ Іэрамышхоу столышъхьэм тетым джы сынэ тегъэдыкъагъэу къызІусэпхъоты, зэшІэгъуаеу сыкъызэтенэзэ, — емыкІу къысфэмышІ, фэдэ бжыхьэпэ...

— Хьау, хьау!.. Хьау гущ! — Марэт ІупшІэ шъоушхор къыспэшІуечьэ, цау Іоу гущыІэр сІэпехы. — День рождениеп — къытебгъэфагъэп! День рождениеп! Нет! Нет!

— А Марэт, хьашкым, икъущт, ужэ гъэуцужь! Сыо-

САМБО. УРЫСЫЕМ ИЗЭІУКІЭГЪУХЭР

Республикэм и Мафэ фагъэхьы

Урысые Федерацием боевой искусствэхэмкІэ испорт зэнэкьокьухэр Анапэ щыкІуагьэх. Адыгэ Республикэм самбэмкІэ ибэнакІохэм хагъэунэфыкІырэ чІыпІэ 12 къыдахыгъ, а пчъагъэм щыщэу 4-р дышъэ медалых.

ціыкіу-ныбжьыкіэ спорт еджапіэ гьэх. Комсомольск-на-Амуре. Петидиректорэу Делэкъо Адам тызэрэщигъэгъозагъэу, 1999 —

Адыгеим самбэмкіэ икіэлэ- лэхэр зэіукіэгъухэм ахэлэжьаропавловск-Камчатский, Нижний Тагил, Челябинскэ хэкум, 2000-рэ илъэсхэм къэхъугъэ кla- Краснодар краим, Адыгеим, нэ-

мыкіхэм яныбжьыкіэхэм спорт искусствэм яІэпэІэсэныгъэ щауплъэкІугъ.

Тиреспубликэ щыщ кlалэхэу Лъэцэр Амир, кг 42-рэ, Батыш Джамболэт, кг 59-рэ, Бэгугъэ Руслъан, кг 60, Еутых Рэмэзан, кг 66-рэ, дышъэ медальхэр къафагъэшъошагъэх. Ахэр тренеркІэлэегъаджэхэу Чэтыжъ Алый, Хьакурынэ Дамир, Мэрэтыкъо Щамсэт, Вячеслав Павловым, Джармэкъо Нурбый агъасэх.

Тхьазэплъ Алый, кг 50, Хьа-

бый Мыхьамэт, кг 60, ЛІыІужъу Азмэт, кг 66-рэ, ТхьакІущынэ Ахьмэд, кг 84-рэ, ятІонэрэ чІыпІэхэр къыдахыгъэх. А. ЛІыІужъур тренерэу Джармэкъо Нурбый егъасэ. А. ТхьакІущынэм ипащэх Д. Хьакурынэмрэ М. Куржьымрэ. А. Тхьазэплъымрэ М. Хьабыимрэ япащэр Д. Хьакурынэр ары.

-ыахызести дехепини еденешЯ гъэхэр: НакІ Айдэмыр, кг 46рэ, ЦІыкІу Рэмэзан, кг 55-рэ, Бэрдэкъо Рэмэзан, кг 78-рэ, Уайкъокъо Алый, кг 84-м къехъу. Тренерхэр: Н. Джармэкъу, Б. Шъэумэн, Д. Хьакурын, А. Хьахъукъу.

ХагъэунэфыкІырэ чІыпІэхэр къыдэзыхыгъэхэм, сэнаущыгъэ зыхэлъ бэнакіохэм тренер-кіэлэегъаджэхэр ахэдэщтых, нэбгыри 10 къахахыщт. Урысыем самбэмкІэ икІэух зэнэкъокъоу ныбжьыкІэхэм азыфагу щыкІощтым тиспортсменхэр хэлэжьэщтых. Зэнэкъокъур чъэпыогъум и 20-м Нижегород хэкум икъалэу Кстово щыкющт. Зэјукјэгъухэм дышъэ медальхэр къащыдэзыхыхэрэр Европэм изэнэкъокъоу Австрием щыкІощтым хэлэжьэщтых. Тыгъэгъазэм и 4-м зэlукlэгъухэр

Мы илъэсым самбэмкІэ тибэнэкІо ныбжьыкІэхэм тагъэгушІо. Урысыем, Европэм медальхэр къащахьыгъэх. Ягъэхъагъэхэр Адыгэ Республикэм и Мафэ зэрэфагъэхьыхэрэр тигуапэ.

Сурэтым итхэр: Адыгеим иліыкіохэу зэнэкъокъум хэлэ-

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыгсэурэ тилъэпкъэгъухэм адыряІэ зэпхы-

ныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзы-

гъэкІырэр:

Редакциер зыдэщыІэр: 385000,

къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр:

52-16-79, редактор шъхьаІэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэрпшъэдэкІыжь зыхьырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ -идоГет еІпиІн шІапІ, зэраушыхьатыгъэ номерыр

Зыщыхаутырэр

ПИ №ТУ23-00916

OAO-y «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

> ЗэкІэмкІи пчъагъэр 3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 897

Хэутыным узщыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэтхэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00

> Редактор шъхьаІэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьа Іэм иапэрэ гуадзэр

> МэщлІэкъо Саид

зыхьырэ секретарыр ЖакІэмыкъо

ПшъэдэкІыжь

Аминэт

С ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Адыифыр» «Кубань» ІукІэщт

Мыекъопэ гандбол бзылъфыгъэ командэу «Адыифыр» Урысыем изэнэкьокьоу суперлигэм щык Іорэм хэлажьэ. Ящэнэрэ зэІукІэгьоу мыгъэ и Гагъэр Ростов-на-Дону шызэхащагъ.

«Ростов-Доныр» Урысыем икомандэ анахь лъэшхэм ащыщ. ЕшІэгъур тшІуихьыгь. «Адыифым» ия 4-рэ зэlукlэгъу Мыекъуапэ щыкlощт. Гъунэгъу Краснодар краим икомандэу «Кубань» тикъалэ къэкіощт. Іоныгъом и 24-м сыхьатыр 18-м ешІэгъур аублэщт.

«Адыифым» икъэлэпчъэІутэу Виктория Калининам, ешІакІохэу Юлия Куцеваловамрэ Милица Грбавчевичрэ гущыІэгъу тафэхъугъ. Пшъашъэхэм зичэзыу зэlукlэгъум яшъыпкъэу зыфагъэхьазыры.

 Спортыр зикlасэхэу къытфэгумэкlыхэрэр дгъэгушіохэ тшіоигъу, — къытаіуагъ типшъашъэхэм. — «Адыифым» иешlaкlэ зэрэхигъахъорэм тэри тегъэгушхо, ауж къинэрэ командэхэм бэрэ тахэтыщтэп.

ЗэхэщакІохэм спортым пыщагьэхэр ешІэгъум рагъэблагъэх.

Сурэтым итхэр: Юлия Куцеваловар, Виктория Калининар, Милица Грбав-

БАСКЕТБОЛ

Кубокыр «Динамо-МГТУ-м» ыхьыгъ

Краснодар краим баскетболымкІэ и Кубок къыдэхыгьэным фэгьэхьыгьэ зэІухыгьэ зэнэкьокъу Краснодар щыкІуагъ. Къалэхэм, шъольырхэм якоманди 8 апэрэ чІыпІэхэм афэбэнагъ.

Мыекъопэ «Динамо-МГТУ-м» итренер шъхьа ву, Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым къызэрэтиІуагъэу, командэхэм илъэс ешІэгъум зыфагъэхьазырзэ, Кубокым фэгъэхьыгъэ зэlукlэгъухэм лъэкlэу яlэр ащауплъэкlугъ. «Химки-2» Москва хэку, «Локомотив-Кубань-2» Краснодар, Ставрополь, Севастополь, Мыекъуапэ, нэмыкіхэм якупхэр зэдешіагьэх.

«Динамо-МГТУ-м» зы зэlукlэгъуи шІуахьыгъэп. Анахьэу къахэтэгьэщых Ставрополь, Краснодар яспортсменхэм зэратекІуагъэхэр. КІэух ешІэгъум «Динамо-МГТУ-р» «Муссон» Севастополь щыІукІагъ. Адыгеим илІыкІохэр 62:50-у текІуагъэх. Ставрополь ящэнэрэ чІыпІэр ыхьыгь, Москва хэкур я 4-рэ, Новороссийскэ я 5-рэ хъугъэх. «Динамо-МГТУ-м» Кубокыр, щытхъу тхылъхэр къыфагъэшъошагъэх.

Я 3-рэ купым хэт

2015 — 2016-рэ илъэсхэм Урысыем баскетболымкІэ изэнэкъокъоу суперлигэм ия 3-рэ куп щыкІощтым Адыгеим икомандэ

хэлэжьэщт. Я 2-рэ купым Ставрополь испортсменхэр щешІэщтых. Чъэпыогъум и 15-м зэнэкъокъур рагъэжьэщт. Щэрджэскъалэ икомандэ «Динамо-МГТУ-р» дешІэщт.

Урысыем и Кубок икъыдэхын-

кІэ зэіукіэгъухэр Іоныгъом и

25 — 27-м аублэщтых, апэрэ

пэшІорыгъэшъ ешІэгъухэр Став-

рополь щызэхащэщтых. Мыекъо-

пэ «Динамо-МГТУ-р» зэlукlэгъу-

хэм ахэлэжьэщт.

Нэкіубгьор зыгьэхьазырыгьэр ЕМТІЫЛЪ Нурбый.